

ANOS ACHMATOVOS KŪRYBOS RECEPCIJA LIETUVIŲ EGZODO LITERATŪROJE (HENRIKAS RADAUSKAS, ALFONSAS NYKA-NILIŪNAS, TOMAS VENCLOVA)

Aliona Sofija Ivinskaja

Vilniaus universitetas

Straipsnyje nagrinėjami trijų lietuvių egzodo poetų – Henriko Radausko, Alfonso Nykos-Niliūno ir Tomo Venclovos atsiminimai, dienoraščiai, vertimai, dedikacijos, poezija. Šiuos lietuvių egzodo poezijos atstovus vargu ar galima būtų priskirti kokiai nors vienai literatūrinei srovei. Todėl Anos Achmatovos kūrybos recepcija bus apžvelgiama atskirai kiekvieno iš pasirinktų autorių kūrybinio palikimo kontekste. Remiantis recepcijos koncepciją, suvokimo procesas nėra pastovus faktas, tai besikeičiantis, dinamiškas reiškinys, kuriame svarbiausia yra priimanti literatūra, todėl nagrinėjant Achmatovos kūrybos recepciją, svarbu atskleisti lietuvių poetų kūrybos ypatumus, jų meno suvokimą, poezijos vertinimus.

Raktiniai žodžiai: Achmatova, recepcija, Venclova, Radauskas, Nyka-Niliūnas, egzodas, lietuvių literatūra.

Keywords: Akhmatova, reception, Venclova, Radauskas, Nyka-Niliūnas, exodus, Lithuanian literature.

Nuo to laiko, kai 1916 m. B. Sruoga išvertė tris Anos Achmatovos eilėraščius į lietuvių kalbą¹, praėjo daugiau negu 100 metų. Per tą laiką rusų poetės eilėraščius vertė Salomėja Nėris, Janina Degutytė, Jonas Jakštas, Jolanta Jonynaitė, Jonas Strielkūnas, Judita Vaičiūnaitė, Tomas Venclova, Sigitas Geda, Gintautas Iešmantas, Jonas Juškaitis, Ramutė Skučaitė, Aldona Sapežinskaitė ir kt., išleistos jos poezijos rinktinės lietuvių kalba². Lietuvos litera-

tūrologai savo tyrinėjimuose pastebėdavo Salomėjos Nėries, Juditos Vaičiūnaitės, Tomo Venclovos ir Achmatovos kūrybinės paraleles. Tai Danutės Sabromienės straipsnis „Ana Achmatova Juditos Vaičiūnaitės vertimuose“ (Сабромене 2004), Gintarės Bernotienės monografija *Apie žodžių sandūros tikslumą* (Bernotienė 2016), Vinco Kuzmicko straipsnis „S. Nėris – A. Achmatovos lyrikos vertėja“ (Kuzmickas 1974), Tomo Venclovos „Atsiminimai apie Aną Achmatovą“ (Venclova 2013b),

¹ Balys Sruoga išvertė tris Achmatovos eilėraščius „planuotam savo poezijos vakarui Maskvoje kaip Sergejus Prokofjevo dainų tekstus“: „Pilkaakis karalius“, „Atmintą Saulės“, „Saulė kambarį prikūpino“ (Sruoga 1998, 784).

² Achmatova, A. 1964. *Poezija* [redakcinė komisija: E. Mieželaitis (pirm.); vertė S. Nėris, J. Vaičiūnai-

tė, T. Venclova]. Vilnius: Vaga; Achmatova, A. 1994. *Erškėtis žydi = Shipovnik cvetet: eilėraščiai ir poema*. Vert.: Janina Degutytė, Jonas Jakštas, Jolanta Jonynaitė, Jonas Strielkūnas, Judita Vaičiūnaitė, Tomas Venclova. Vilnius: Vyturys.

Viktorijos Daujotytės monografijos *Parašyta moterų* (Daujotytė 2001) bei *Janina Degutytė: gyvenimo ir kūrybos apybraiža* (Daujotytė 1984), kur mokslininkė mini ir apie A. Achmatovos įtaką S. Neries bei J. Degutytės kūrybai.

Achmatovos „atėjimui“ į lietuvių kultūrinę terpę gali būti taikomas recepcinis požiūris. Moderniosios literatūros teoretikų V. Zinčenko, V. Zusman, Z. Kirnoze darbuose *receptija* vadinamas „vienos literatūros įsiskverbimas į kitos literatūros pasaulį“, kuris įvyko dėl vidinių ir išorinių priežasčių ir paruošė „priimančiąją aplinką“ „išorinio impulso priėmimui“ (Зинченко; Зусман; Киринозе 2002, 83). Lietuvių literatūrologė Aušra Jurgutienė receptiją įvardina kaip komparatyvistikos metodologinę inovaciją: „<...> šiuolaikinėje komparatyvistikoje iš esmės pasikeitė receptijos samprata, įgydama griežtesnę metodologinę reikšmę“ (Jurgutienė 2006, 64). Receptijos kaip suvokimo estetikos samprata atsirado Konstancos mokyklos veikloje. Jurgutienė siūlo lietuviškai ją vadinti „skaitymo estetika“. Svarbu, kad „receptijos arba suvokimo estetika literatūros tyrinėtojus paskatino ne mechaniškai derinti formalistinius estetinius ir kultūrinius istorinius tyrimo aspektus, bet išprovokavo esminį literatūros istorinių tyrimų lūžį: nuo grožinių kūrinių istorijos pereiti prie jų skaitymo arba estetinių receptijų lyginamojo istorinio tyrimo“ (Jurgutienė 2001, 66). Remiantis šiuolaikinėmis receptijos koncepcijomis, suvokimo procesas nėra pastovus faktas, tai besikeičiantis, dinamiškas reiškinys, kuriam ištirti reikalingas kompleksinis požiūris pasitelkiant istorinį sinchroninį ir kultūrinį diachroninį metodus. V. Kubilius savo monografijoje *Lietuvių literatūra ir pasaulinės literatū-*

ros procesas rašė, kad receptijos centre yra priimanti literatūra:

Nacionalinė literatūra – pirmoji žodinės kūrybos bendrumo pakopa, individuali, spontaniškai išskylanti iš žodžio materijos, psichinės sanklodos ir istorinės situacijos. <...> Ji turi savyje “selekcijos aparatą”, atsirenka iš aplinkinių literatūrų, kas atitinka jos prigimtį ir reikalinga jai augti. Ne išgarsėjusio kūrinio objektyvi vertė, o receptuojančios literatūros reikmės bei raidos sąlygos lemia, ar tas reiškinys bus priimtas, ar atmestas <...>. Tad receptijos, vertimai ir poveikiai priklauso ne duodančios, o priimančios literatūros plotams. <...>. Sudėtingame literatūrinių ryšių žemėlapyje ji stovi centre kaip veikiantis subjektas“.

(Kubilius 1983, 22)

Lietuvių egzodo kritikas Rimvydas Šilbajoris straipsnyje apie Henriką Radauską cituoja tokius Boriso Pasternako žodžius: „Poeto biografija – tai, kas atsitinka jo skaitytojams“, norėdamas pabrėžti, kad poeto kūryba negali egzistuoti be priimančios pusės, tų, kas tą poeziją skaitydami suvokia, ir tas suvokimas nėra pastovus, nes kaskart tas įsiskverbimas ir įsisavinimas bus kitoks (Šilbajoris 1994, 462).

Taigi, nagrinėjant Achmatovos kūrybos receptiją, svarbu atskleisti lietuvių poetų kūrybos ypatumus, jų estetinį meno suvokimą, poezijos vertinimus, nes, kaip rašė V. Kubilius, „poetas negimsta nei romantiku, nei realistu. <...> Bet mūsų amžiuje poetinę sąmonę formuoja jau ne tiek visuotiniai literatūriniai judėjimai, kurie kaskart darosi vis menkesni, kiek pačių kūrėjų nusistatymai ir polinkiai“ (Kubilius 1989, 10).

Lietuvos egzodo literatūra iš panašaus likimo literatūrų išsiskiria tuo, kad lietuvių egzodas užsitęsė ilgus dešimtmečius,

apima net penkias rašančiųjų kartas. Ši literatūra atliko svarbų vaidmenį lietuvių literatūros raidoje, reiškė laisvą ir nepriklausomą kūrėjo žodį, prisidėjo prie tarpliteratūrinio dialogo Vakarų pasaulyje (Šilbajoris 1993, 1-2). Šio darbo tikslas – pabandyti išaiškinti, kokia buvo Achmatovos kūrybos recepcija lietuvių egzodo literatūroje, kodėl lietuvių poetai domėjosi jos kūryba, skaitė bei vertė jos poeziją, kaip ją vertino.

Darbe bus nagrinėjami trijų lietuvių egzodo poezijos atstovų – Henriko Radausko, Alfonso Nykos-Niliūno, Tomo Venclovos atsiminimai, dienoraščiai, vertimai, dedikacijos, poezija.

Henrikas Radauskas (1910–1970)

Su Achmatovos kūryba Henrikas Radauskas susipažino dar būdamas Lietuvoje. Achmatovos eilėraščius skaitė originalo kalba, nes tarpukariu lietuviškai buvo išspausdintas tik vienas Achmatovos eilėraštis „Choroni choroni menia veter“, kurį 1928 m. Salomėja Nėris išvertė ir pavadinė „Palydėk“³ (Nėris 1984, 439). Rusų kalbą Radauskas išmoko dar vaikystėje, kai 1914 m., prasidėjus I pasauliniam karui, jis su šeima pasitraukė į Sibirą, kur lankė rusišką pradinę mokyklą (Blekaitis 1977b, 73-74). Henrikas Radauskas buvo gerai susipažinęs su rusų literatūra. Pasak Aleksandro Churgino, „lenkų ir rusų poezijoje jis jautėsi kaip namie <...>. Iš rusų poetų labiausiai vertino Mandelštamą, Achmatovą, Gumiliovą. Iš Gumiliovo jam labiausiai patiko eilėraštis „On stoit pred

³ Septyni S. Nėries Achmatovos eilėraščių vertimai buvo aptikti ir publikuojami nuo 1946 m. (Nėris 1984, 295). 1916–1917 m. Balio Sruogos atlikti trijų Achmatovos eilėraščių vertimai buvo paskelbti jo *Raštuose* tik 1998 m. (Sruoga 1998, 783-784).

raskalionnym gornom“ ir itališkų eilėraščių ciklas“ (Churginas, Geda 1987, 23).

Kas gi paskatino Radauską domėtis rusų literatūra bei Achmatovos kūryba? Manau, kad tai galėjo būti Balys Sruoga, kai Henrikas Radauskas lankė jo Teatro seminarą⁴ (Churginas, Geda 1987, 23). Tai galėjo būti ir jo žmona Vera Sotnikovaitė-Radauskienė (1903–1973), gimusi Šauliuose. Jaunystėje ji mokėsi garsioje Imperatoriškojoje Rusijos baleto mokykloje, bet, susižeidusi koją, į šokėjas nebeiškilo, tapo baleto kritike. Kaune ji susipažino su rusų emigrantais, bendravo su profesoriumi Leonu Karsavinu⁵, filosofu Vasilijumi Sezemanu. Ji tikriausiai įvedė ir Radauską „ton kultūriškai stimuliuojančion aplinkon, kurioje imlus ir talentingas poetas galėjo nemažai pasisemti“ (Blekaitis 1977a, 45-46). Pati Radauskienė, pasak Jurgio Blekaičio, buvo labai aktyvi, godi

⁴ J. Blekaitis straipsnyje „Balys Sruoga“ rašo: „Savo profesoriaus Münchene A. Kutcherio pavyzdžiu Sruoga įveda ir skaito atskirą teatro istorijos bei teorijos kursą, vėliau įsteigia ir Teatro seminarą – šeštadienių kultūrinių diskusijų, dažnai prasileijančių už teatro ribų, forumą. Iš vyresniųjų čia daug popiečių praleido Pulgis Andriušis, Henrikas Radauskas, Bronys Raila, Kazys Jankauskas, Antanas Gustaitis, Antanas Rūkas, o paskutiniaisiais metais buvo palankę seminarą ir tik pradėję tada iškilti tokie jauni poetai, kaip Alfonsas Nyka-Niliūnas ir Kazys Bradūnas“ (Blekaitis 1978, 407).

⁵ Leono Karsavino (Levas Karsavinas, 1882–1952) sesuo, garsi balerina Tamara Karsavina (1885–1978) gyvendama Sankt Peterburge reguliariai lankėsi legendinėje kavinėje „Brodiačijaja sobaka“ («Бродячая собака»). 1914 metais ten įvyko unikalus renginys, skirtas Tamarai Karsavinai. Tame vakare buvo pristatytas poezijos rinkinys *Buket dlia Tamary Karsavinoy*. Į rinkinį įėjo Sidabrinio amžiaus poetų eilėraščiai, skirti Karsavinai. Žr.: *Букет для Тамары Карсавиной*: [сборник стихов / сост. и макет: В. Киселёв]. Москва: Композитор, 1998. 81, [2] с.: ил., портр. Rinkinyje be kitų autorių, yra A. Achmatovos ir N. Gumiliovo eilėraščiai: „Tamare Platonovne Karsavinoy“ («Тамаре Платоновне Карсавиной»), „Dolgo molili o tance my vas, no molili naprasno“ («Долго молили о танце мы вас, но молили напрасно»).

knygų skaitytoja, meno, ypač teatro entuziastė, ji buvo „Henrikui vieno asmens „kultūrinė aplinka“ (Blekaitis 1977a, 46). Skaityti Radauską skatino motina, Amalija Radauskienė-Kieragga, jų namuose buvo daug knygų ir iki Spalio perversmo išleistų žurnalų. Panevėžio gimnazijos bibliotekoje, kur mokėsi Radauskas, buvo sutelkta daug tokių autorių kaip Ibsenas, Hugo, Dickensas, Goethe, Hauptmannas, Šekspyras ir t.t. Čia jis galėjo susipažinti ir su rusų poezijos „sidabro amžiaus“ poetais – Bloku, Briusovu, Balmontu ir Baltrušaičiu (Blekaitis 1977b, 79).

Radauskas turėjo mėgstamų, cituojamų poetų sąrašą. Iš senesniųjų prancūzų – tai „Verlaine’as, Mallarme ir Valery. <...> Iš vokiečių – ir gal iš visų kraštų aukščiausiai – Raineris Maria Rilke. Kiti – Hofmannstahlis, George. Iš lenkų – pirmiausia Tuwimas, po jo Lechonis. Iš rusų – Pasternakas, Mandelštamas, Achmatova“ (Blekaitis 1977a, 28). Toks, rašo J. Blekaitis, „Radausko Parnaso gyventojų – neabejotinai ne visas – sąrašas. To ekskliuzyvaus klubo narius verta sužymėti, nes jie nėra kaprizingų nuotaikų ar laikinų susižavėjimų žybtelėjimai, bet nuolatinė atranka pagal minėtą griežtą kriterijų. Tai, ką Radauskas vertino, to jis ir pats savo poezijoje siekė“ (Blekaitis 1977a, 28). Achmatova buvo Radausko mėgstamų poetų sąraše, ir, kadangi jo poetiniai pomėgiai buvo pastovūs, jis nuolat domėjosi jos kūryba. Radauskas Amerikoje, dirbdamas varginantį fizinį darbą, laisvalaikiu aptardavo su žmona ir draugais *Literatūros lankuose* ir kitur paskelbtus straipsnius, naujas knygas. Vieną tokį vakarą prisimena J. Blekaitis:

Radauskienė turi daug teatrinių prisiminimų <...> O Henrikas ima atmintinai sakyti savo mėgstamiausių poetų eilėraščius – vo-

kiškai, rusiškai, lenkiškai. „Na Jorge, kaip tas Pasternako?“ – ragina ir mane, nes vieną eilėraščių, iš kažkur išsirašęs, moku, kurio nėra jo rinktinėje knygoje. Bet dažniausiai ir dešimtis kartų skaitytų bei iš Henriko girdėtų aš ištiesai neatsimenu, tik fragmentais, o jis, rodos, galėtų kalbėti eilėmis visą vakarą. Pereina į Rilkę, Achmatovą, Mandelštamą, Tuwimą, Heinę...

(Blekaitis 1977a, 37)

Įvairiais metais Radausko laiškuose, amžininkų atsiminimuose, draugų dienoraščiuose randame poeto pasisakymus apie Achmatovą bei jos kūrybos vertinimus. Radauskas pirkdavo Achmatovos knygas, gaudavo jas iš draugų, pažįstamų, leidyklų. 1952 m. Čikagoje Radauskas įsigijo Achmatovos knygą, ir norėjo nusiusti savo bičiuliui Ivarui Ivaskui⁶: „Achmatovos knygą čia įsigijau prieš penkias ar šešias savaites (deja, su labai prasta įžanga). Šeštadienį Jums tą knygą nusiūsiu“ (Radauskas 2009, 40). Veikiausiai čia kalbama apie Achmatovos knygą *Izbrannye stichotvorenija* 1952 m. išleista Niujorke Čechovo vardo leidykloje (Ахматова 1952). Toliau Radauskas kritikuoja šį rinkinį, kuriame labai daug korektūros klaidų, kartu pabrėždamas, kad net tai negali sumenkinti Achmatovos poezijos:

<...> Rinkinys neblogas jau vien dėl to, kad ši poetė labai nedaug teparašė vidutiniškų eilėraščių. Tik gaila, kad knygoje apstu primityvių, tiesiog kvailių korektūros klaidų, dėl kurių tiesiog neįmanoma iššifruoti prasmės (подкапризная [?!] допоза).

(Radauskas 2009, 40)

Čia kalbama apie eilėraščių „Odni gliadiatsia v laskovyje vzory“, kurį Achma-

⁶ Ivaras Ivaskas (1927–1992) – estų išeivijos literatūrologas, poetas, dailininkas. Nuo 1951 iki 1970 m. Henrikas Radauskas artimai bendravo su Ivaru Ivasku bei latvių poete Astride Ivaska.

tova parašė 1936 m. Pirmą kartą jis buvo išspausdintas 1940 m. žurnale *Leningrad* (Ахматова 1990: I, 400). Minima eilėraštyje „Podkaprizovaja Doroga“⁷ Carskoje sėlo parke buvo mėgstamiausia Achmatovos ir jo draugo, poeto ir literatūros kritiko, Nikolajaus Nedobrovo susitikimų vieta. Jam Achmatova ir skiria šitą eilėrašį. Radauskas pastebėjo, kad geografinis pavadinimas „Podkaprizovaja Doroga“ leidinyje buvo išspausdintas iš mažosios raidės. Čechovo vardo leidykloje, veikusioje Niujorke nuo 1951 iki 1956 m., buvo išleistos 178 knygos tų autorių, kurių kūriniai dėl cenzūros negalėjo būti išleisti Rusijoje. Medžiagą knygoms, dažniausiai be autorių sutikimo ir žinios, leidykla imdavo iš savilaidinių leidinių bei senos periodikos, kur įsiveldavo daug klaidų⁸. Pasipiktinimas klaidomis Achmatovos knygoje atsiranda iš būdingos Radauskui nuostatos, kad poezija, tapyba, muzika bei viskas, kas siejama su menu, turi būti tobula:

Radauskas yra iš tų menininkų, kurie meną apgaubia ypatingo šventumo aureole. Tokie menininkai visur: gamtoje, aplinkoje, buityje ieško grožio – estetinių emocijų, meninės prasmės. Jiems grožis, kurio kvintesencija yra menas, tampa aukščiausia vertybe, o meno kūryba – vienintelė gyvenimo prasme.

(Girdzijauskas 1993, 5-6)

Laiškuose I. Ivaskui Radauskas analizuoja gautus Achmatovos rinkinius bei

⁷ Achmatovos eilėrašcio originale pavadinimas rašomas: «Подкапризовая Дорога» (Ахматова 1990: I, 183). Podkaprizovaja – nuo žodžio kaprizas. Carskoje sėlo parke yra du statiniai – Didelis ir Mažas kaprizai – dvi arkos, išlenktos virš kelio, kurios buvo pastatytos Jekaterinos II įsakymu.

⁸ 1952 m. Čechovo vardo leidykla be autorių žinios išleido Achmatovos ir Zoščenkos rinkines. Plačiau apie Čechovo leidyklos veiklą žr.: Базанов, П. Н. 2014. Издательство имени Чехова. *Новый журнал*. 276.

kritiškai vertina jų turinį. 1966 m. sausio 1 dieną Radauskas rašo: „Vakar gavau pirmąjį Achmatovos tomą⁹ (vėl išleido Filipow-Struve) su senais gražiais jos portretais, beveik pamirštais per 25 metus“ (Radauskas 2009, 220). Iš amžininkų atsiminimų yra žinoma, kad Achmatova nebuvo patenkinta Glebo Struvės leidiniais. T. Venclova atsimena:

Achmatova piktinosi Georgijum Ivanovu, Sergejum Makovskiu, jos nežavėjo ir Glebas Struve. Amerikiečių profesorius Glebas Struvė <...> kartu su Borisu Filipovu leido Rusijos valdžios nemalonėje esančių poetų raštus. Jiedu atliko itin svarbų darbą, bet su daugybe korektūros ir kitokių klaidų, neteisingų atribucijų, ne tų tekstų ir t.t. Tos klaidos, ypač klaidos biografijoje, Achmatovą labai pykino (mūsų susitikimo metu ant jos stalo kaip tik gulėjo Struvės ir Filipovo išleistas pirmasis Gumiliovo raštų tomas).

(Venclova 2013b, 510)

1966 m. sausio 21 dieną Radauskas laiške toliau dalijasi savo įspūdžiais apie anksčiau minėtą Achmatovos poezijos rinkinį:

Achmatovos tome daug nežinomų vėlyvųjų eilėraščių, surinktų iš įvairiausių šaltinių, daugiausiai turbūt iš žurnalų. Patriotiniai (1941–1945) eilėraščiai silpniausi, bet tarp vėlyvųjų tikrai daug gerų. Antrajame tome bus spausdinami jos darbai apie Puškiną, atsiminimai ir po 1964 (!) parašyti eilėraščiai. Pirmajame tome daug įspūdingų jos portretų, ypač geri (ankstyvieji), tapyti Anenkovo ir Altmano, ir vienas Tyrsos, vaizduojantis ją jau vidutinio amžiaus. Modiglianio piešinys neatspindi tikrosios Achmatovos ir apskritai yra silpnas.

(Radauskas 2009, 220)

⁹ Turima omenyje: Ахматова, Анна. 1965–1983. Собрание сочинений. Т. 1–3. Ред. Г. и Н. Струве и Б. Филиппов. Вашингтон; Париж.

Taigi, Radauskas ne tik puikiai žinojo Achmatovos poeziją, bet ir domėjosi jos portretais, buvo susikūręs savo Achmatovos įvaizdį. Kadangi Radauskas mini, kad portretai beveik užmiršti per 25 metus, vadinasi jis susipažino su jos portretais dar būdamas Lietuvoje. Pavyzdžiui, 1931 m. iliustruotame savaitiniame kultūros gyvenimo žurnale *Naujoji Romuva* buvo išspausdintas garsus Natano Altmano Achmatovos portretas. Menotyrininko Justino Vienožinskio straipsnyje „Dailininkų J. Mackevičiaus¹⁰ ir J. Zikaro¹¹ meno darbų paroda“ apie Achmatovos portretą rašoma:

Charakteringas modernisto Altmano Achmatovos portretas vėl duoda komponuotą ir podraug realų vaizdą – čia visos spalvinės dėmės ir atskirų fragmentų menišką struktūrą vienodai traktuotos, formos taip komponuotos, kad vieną kitą papildo, pastiprina, o visos drauge stilingo ornamento pavidalu sudaro vieną meno daiktą...

(Vienožinskis 1931, 228)

Naujojoje Romuvoje buvo spausdinami ir Henriko Radausko eilėraščiai¹², tad tikėtina, kad jis matė ir šį, išspausdintą žurnale, Achmatovos portretą. Iš J. Vienožinskio straipsnio konteksto matome, kad Achmatovos vardas buvo jau gerai žinomas Lietuvos skaitytojui.

¹⁰ Mackevičius Jonas (1872–1954) – dailininkas, tapytojas. Nuo 1907 m. dalyvavo parodose. 1926 m. ir 1928 m. Kaune surengė individualias parodas. Plačiau apie J. Mackevičių žr.: Jurkus, P. 1954. Dail. Jono Mackevičiaus palikimas. *Aidai*. 8. 380.

¹¹ Zikaras Juozas (1881–1944) – skulptorius. Kūrė portretinius biustus, figūrines kompozicijas, reljefines skulptūras, antkapinius paminklus. Medalionų, medalių ir monetų autorius. 1924 m. ir 1936 m. sukūrė lito ir cento monetų seriją (Biliukevičiūtė 2014, 600).

¹² *Naujoji Romuva* 1931 m., Nr. 31, p. 740 – išspausdintas Henriko Radausko eilėraštis „Apie žmogų kristale“.

Įdomu, kad amžininkai pastebėdavo Radausko žmonos Veros Radauskienės parašumą į Achmatovą. Taip Alfonsas Nyka-Niliūnas dienoraščiuose rašė:

Šiandien Sandra su rituališka rimtim prisiminė p. Radauskieneį (kuriai vasario mėnesy būtų suėję šimtas metų) <...> Ji buvo nuostabus žmogus, gyvenęs šalia tokio pat nuostabaus širšės Radausko. Savo stotu, laikysena ir dar kažkuo ji priminė Achmatovą. Mūsų artimesnės pažinties pradžioje man, tada dar visai jaunam žmogui, šiek tiek trukdė jos išdidi (hautaine) laikysena. Bet tai buvo mano kaltė: aš jos nesu-pratau (vėliau mes susidraugavome).

(Nyka-Niliūnas 2009, 123-124)

Galimas daiktas, kad Achmatovos portretai matyti, kaip pats Radauskas rašo, prieš 25 metus dar nepriklausomoje Lietuvoje, patraukė jo dėmesį, nes priminė jam gyvenimą tėvynėje. Nepamirškime ir jo domėjimosi menais, jis buvo tikras meno žinovas ir vertintojas. Pasak Nykos-Niliūno, „menai jam buvo absoliutus pasaulio centras“ (Nyka-Niliūnas 1978, 13).

Nykos-Niliūno dienoraščiuose yra prisiminimas, datuotas 1966 m. gruodžio 9 d., kuris gali būti siejamas su Radausko Achmatovos kaip vertėjos vertinimu:

Su abiem Radauskais Pennsylvania Avenue knygyne. Iš Henriko bendradarbio gavę Salomėjos eilėraščių knygą rusų kalba (Stichtovorenija i poemy). Jie abu jai nepalankūs ir abu, tarytum susitarę, sako, kad rusiški vertimai labai dažnai geriau skambą už lietuviškus originalus.

(Nyka-Niliūnas 2002, 439)

S. Nėries rinktinė *Stichtovorenija i poemy* buvo išleista 1953 m., joje buvo ir 12 Achmatovos vertimų (Нерис 1953). Manau, kad tas faktas galėjo turėti įtakos Radausko rinktinės vertinimui.

Laiškuose Ivaskui yra Radausko pasisakymų apie Achmatovos kūrybą. Antai, 1952 m. jis apibūdina Achmatovos stilių kaip klasikinį, bet visiškai modernų: „Tuo tarpu Achmatova, – <...> nepaisant „klasikinio stiliaus“, yra „visiškai moderni““ (Radauskas 2009, 45). Radauskas pastebi, kad Achmatovos modernumas slypi ne eilėraščio formoje ar žodžių eksperimentuose, jos klasikiniuose posmuose sutelktos didelės prasmės, viename jos poetiniame žodyje aidi visas pasaulis. Išskirtinis ir Radausko poezijos modernumas. Dėl to, kad jo poezijoje beveik nepastebimi tragiškų istorinių įvykių, užgriuvusių pasaulį, atgarsiai, jis „atrodė svetimas ir sunkiai suprantamas skaitytojams, pripratusiems poeziją laikyti vien tiesioginiu emociju tam tikro laiko balsu“ (Šilbajoris 1994, 463). Bet iš tiesų jo poezijos šiuolaikiškumas ir modernumas tai vidinė įtampa, vaizdų, garsų, idėjų įvairovė, įprastų daiktų, kurie yra vaizduotės visiškai pertvarkyti: „Jam, menininkui, rūpi ne moraliniai ir socialiniai imperatyvai, gimstantys žmogui susiduriant su metafiziniais egzistencijos aspektais, o natūralios žmogaus patirties turtingumas bei įvairovė“ (Šilbajoris 1994, 463).

Tais pačiais metais Radauskas lygina Rilkės ir Achmatovos talentą: „Kad Rilke yra parašęs ir prastų eilėraščių, manęs beveik nestebina: daugelis genialių poetų ir tokių yra sukūrę. Nors, pavyzdžiui, Achmatovos kūryboje visai niekam tikusių eilių gal ir nerasime (arba vos kelias), nors jos talentas mažesnis negu Rilke’s“ (Radauskas 2009, 37).

Radauskas lygina Achmatovos kūrybą ne tik su Rilke, bet ir su Gumiliovu: „Labai gera yra Achmatova, – mano požiūriu geresnė už Gumiliovą (šis dažnokai ne-

natūralus, taip pat kartais ryškėja darbo pėdsakai jo kūryboje, o kartais jis romantiškas ir retoriškas, iš dalies taip yra jo „Жемчуга““ (Radauskas 2009, 59-60).

1964 m. Radauskas nagrinėjo R. Jarello¹³ apžvalgą, kurioje lietuvių poetas rado per daug didžių asmenybių amerikiečių poezijoje, bei siūlė į ją pažvelgti per tokią prizmę: „Ko verti visi tie Frostai, Eliotai arba Poundai, kai juos sulyginti, pavyzdžiui, su Rilke, Pasternaku, Mandelštamu, arba kad ir su Tuwimu ar Achmatova!“ (Radauskas 2009, 212).

Apie Achmatovos mirtį, Radauskas rašė:

Vakar perskaičiau, kad mirė Achmatova (prieš dieną ar dvi). Jos vardas dviejose vietose buvo pakeistas į „Unna“. Nebeprišimenu, ar esu Jums rašęs, kad prieš kelis mėnesius, dvi valandos prieš jos išvykimą iš Paryžiaus, Achmatovą ištiko širdies smūgis. Tuo tarpu Achmadulina kuo sveikiausia ir plepėjo, kad „Paryžius gali būti aukštinamas tik poemose“.

(Radauskas 2009, 223)

Radauskas suprato užplūdusius Achmatovą Paryžiuje išgyvenimus, o ironija viešniai iš Tarybų Sąjungos – poetei Bellai Achmadulinai – sustiprina tai. Paaiškinsiu, kad 1965 m. birželio mėn. 5 d. Achmatovai Oksfordo universitete buvo suteiktas garbės daktaro vardas. Grįždama ji trims dienoms (birželio 18–20 dd.) apsislojo Paryžiuje. Achmatova aplankė vietas, kuriose daugiau nei prieš 50 metų gyveno povestuvinės kelionės metu, susitikinėjo su tada dar jaunu dailininku Amedėju Modiljanu. Paryžiuje Achmatova išgyveno

¹³ Randall Jarrell (1914–1965), Amerikos poetas, kritikas, eseistas, vertė H. Radausko poeziją („Žiemos pasaka“, „Gaisras Panoptikume“, „Veneros gimimas“) (Blekaitis 1994, 306).

jaunystės prisiminimus bei pajuto kontrastą tarp sovietinio gyvenimo uždarmo ir laisvo gyvenimo, tai matyti iš jos pačios replikos: „Jeigu Jūs žinotumėte, kas tai!... štai taip sėdėti... o aplinkui visi tie žmonės, tas jaunimas... įeina, išeina, juokiasi, linksmi, gyvybingi, nerūpestingi“¹⁴ (Адамович 2014, 469-470).

Radausko kūrybiniame palikime yra ir vertimų. Jis vertė J. Baltrušaitį, B. Pasternaką, A. Achmatovą, A. Bloką, I. Babelį, J. W. Goethe, H. Heine, Cz. Miłoszą (Satkauskytė 2001a, 407).

1953 m. *Literatūros lankuose* pasirodė Achmatovos eilėraščio „V to vremia ja gostila na zemle“ vertimas, pasirašytas slapyvardžiu Jonas Pelėnas¹⁵. Šis eilėraštis pirmą kartą buvo išspausdintas 1914 m. Achmatovos rinkinyje *Čiotki* pavadinimu „Otryvok iz poemų“. Vėliau jis įėjo į ciklą „Epičeskie motivy“ kartu su dar dviem eilėraščiais „Pokinuv rošči rodiny sviasčenkoi“ ir „Smerkaetsia, i v nebe temno-sinem. Pirmą kartą visi trys eilėraščiai kaip vienas ciklas buvo išspausdinti 1943 m. Achmatovos rinkinyje *Izbrannoe* (Ахматова 1990: I, 395-396).

Achmatovos eilėraštyje lyrinė herojė sutinka savo Mūzą¹⁶:

¹⁴ «Если бы вы знали, что это!... вот так сидеть... а вокруг все эти люди, эта молодежь... входят, выходят, смеются, веселые, оживленные, беспечные».

¹⁵ Vienas iš Henriko Radausko slapyvardžių – Jonas Pelėnas (Lietuviškieji slapyvardžiai 2004, 725).

¹⁶ Achmatovos eilėraštyje Mūza apibūdinama kaip „tamsiaveidė“ («смуглая») ir „svetimšalė“ («иностранка»). Mūzos apibūdinimas siejamas su Achmatovos eilėraščiu „V Carskom sele“ («В Царском селе») (1911): „Smuglyi otrok brodil po allejam, / U oziornych grustil beregov“ («Смуглый отрок бродил по аллеям, / У озерных грустил берегов»). 1958 m. eilėraštis buvo išspausdintas Achmatovos rinkinyje *Stichotvorenija* (*Стихотворения*) pavadinimu „Puškin“ («Пушкин») (Ахматова 1990: I, 370). „Tamsiaveidė“ ir „svetimšalė“ Achmatovos Mūza pa-

*Ir kartą, rudenėjant, svetimšalę
Aš, saulei leidžiantis, susitikau,
Ir jūroje šiltoj mes nusimaudėm.
Keistoki josios rūbai man atrodė
Ir dar keistesnės lūpos; žodžiai jos –
Tartum rugsėjo naktį žvaigždės – krito.
Lieknoji plaukioti mane mokino
Ir ant stangrių bangų ji mano kūną
Dar nepatyrusį ranka prilaukė
Dažnai stovėdama vandens žydrynėj,
Jinai iš lėto su manim kalbėjo,
Ir man atrodė, kad viršūnės miško
Palengva ūšia, arba šnera žvyras,
Arba sidabrinu balsu vamzdelis
Apie atsiskyrimą toly gieda¹⁷*

(Achmatova 1953, 2)

Kodėl Radauskas pasirinko būtent šitą eilėrašį vertimui, nuorodų nepavyko aptikti. Galbūt Radauskui buvo artima eilėraščio tema – poetas, poezijos gimimas, Mūza. Gamtos vaizdai – jūra, žvaigždės, naktis, žemė, saulėlydis kaip neatsiejamas kūrybos, poezijos gimimo kontekstas eilėraštyje galėjo patraukti Radausko dėmesį. Radausko kūryboje svarbiausios temos yra: gamta, grožis, poetas ir menas (Girdzijauskas 1994, 518-543). Su Achmatovos eilėraščiu susišaukia kai kurios Radausko eilės. Pavyzdžiui, eilėraštyje „Dainos gimimas“: „Ir vamzdį paimu, ir groju, ir dainuoju / Su vėju ir paukščiu ir su medžiu baltuoju, / Ir užia debesys nežemiškos spalvos / Virš tos dai-

naši į Puškiną. Achmatova žavėjosi Puškinu, tyrinėjo jo kūrybą. Tomas Venclova prisimena: „...kai kalbėjau apie rusų poetus, kurie man yra svarbūs. Leidau sau pasakyti, kad Puškinas dabar kažkaip mažiau aktualus. Į tai Anna Andrejevna atkirto: „Puškino Jūs nelieskit“. Ir perskaitė ištisą pamokslą apie tai, kad Puškino negalima liesti“ (Venclova 2013b, 512).

¹⁷ «Однажды поздним летом иностранку / Я встретила в лукавый час зари, / И вместе мы купались в теплом море, / Ее одежда странной мне казалась, / Еще страннее – губы, а слова – / Как звезды падали сентябрьской ночью. / И стройная меня учила плавать, / Одной рукой поддерживая тело, / Неопытное на тугих волнах» (Ахматова 1990: I, 158).

nuojančios ir grojančios kalvos“ (Radauskas 1999, 124). Palyginimui Achmatovos eilės: „Il’ golosom serebriany volynka / Vdali pojot o večere razluk“. Radausko eilėraštyje „Dovanos“ rašoma apie nepaprastą poeto likimą ir Mūzą: „...mūzos neša dovanų – / Neišsipildančių sapnų, / Neišsibaigiančių troškimų, / Ir vandenyno balsą kimų, / Ir laimę, – ji dar neatėjo, – / Ir laivo burę, pilną vėjo“ (Radauskas 1999, 90). Achmatovos eilėraščiuose Mūza liūdna, verkianti, pranašaujanti išsiskyrimo džiaugsmą: „Kak vestnika nebesnogo, molila / Ja devušku pečal’ nuiu togda: / Skaži, skaži, začem ugasla pamiat’ / I, tak tomitel’ no laskaia sluch, / Ty otniala blaženstvo povtoren’ia?“. Arba kitame Achmatovos eilėraštyje „V Carskom sele“ Mūza vaizduojama kaip Jekaterinos parko skulptūra: „cholochnyi, belyi“, „moj mramornyi dvojniki“ (Axmatova 1990: I, 26). Radausko eilėraštyje „Mūza“ ji taip pat akmeninė: „Kaip statula išauga kambary“, su „<...> aklų akmeninių veidu“, kaip „akmuo paduoda vyrui stilių ir lentelę“ (Radauskas 1999, 24).

Savo straipsnyje apie vertimo meną Radauskas rašo, kad vertėjas labai gerai turi būti išsinauginęs verčiamo autoriaus kūrybą, įsijausti į autoriaus asmenybę. Vertime svarbus „ne vien žodinis ir prasminis tikslumas (nors tai irgi turi nemažą reikšmę), bet ir verčiamo autoriaus temperamentas, jo veidas, jo balsas, jo literatūrinė maniera, jo stilius“ (Radauskas 1940a, 111). Radauskas teigė, „kad geriau visai neversti tokių autorių, kurių visa dvasinė struktūra, pasaulėžiūra ir temperamentas yra griežtai priešingi paties vertėjo simpatijoms ir palinkimams“ (Radauskas 1940b, 256). Tai, kad Radauskas vertė Achmatovos eiles, yra svarbus faktas, įrodantis, jog jos kūryba ir pasaulėžiūra buvo jam svarbi, suprantama ir artima.

Alfonsas Nyka-Niliūnas (1919–2015)

Alfonso Nykos-Niliūno dienoraščiuose ne kartą užsimenama apie Achmatovos poeziją, knygas, atskirus eilėraščius (Nyka-Niliūnas 2002; Nyka-Niliūnas 2009). Iš tų ištraukų galima pabandyti suprasti, kokią vietą rusų poetės kūryba užima Nykos-Niliūno poetiniame pasaulyje. Į Vakarus jis pasitraukė 1944 m. Iki 1949 m. gyveno Vokietijoje, o paskui apsigyveno Baltimorėje (JAV). Artimai bendravo su Jonu Aisčiu, Henriku Radausku, Jurgiu Blekaičiu. 1986 m. Baltimorėje Nyka-Niliūnas parašė eilėraščių „Autobiografija 1986“, kuriame filosofškai pasakoja apie savo gyvenimą, išskirdamas jame tris etapus. Pirma eilėraščio dalis – vaikystė: „Gimiau ir augau dar tėvų / Fantazijos sukurtoje valstybėje. / Turėjau savo / Namus ir savo vardą“ (Nyka-Niliūnas 1996, 414). Vaikystę Nyka-Niliūnas praleido tėvų namuose, Nemeikščiuose, netoli Utenos, kur jam buvo įskiepyta meilė literatūrai, poezijai, gimtajam žodžiui. Vaikystės vaizdai lydėjo poetą visą gyvenimą, įkvėpdavo jo filosofinį būtį ir trukmės pasaulio suvokimą. Vaikystės pasaulis buvo jo pradžia ir pabaiga, jo kūrybos atspirties taškas. Antras jo gyvenimo etapas – emigracija atsispindi antroje eilėraščio dalyje:

*Dabar aš gyvenu
Savo paties lagamine, susidėliojęs
Reikalingiausių kasdienybei daiktus, –
Miniatiūrinius baldus ir knygas
Lentynėles su savo
Discours de la methode,
Su savo Sein und Zeit, su savo
Baigiančiom susidėvėti
Kaukėm...*

(Nyka-Niliūnas 1996, 414)

Įsidėmėtina, kad eilėraščio dalis apie emigraciją prasideda žodžiu „dabar“, kuris

atspindi poeto požiūrį į laiko ir gyvenimo trukmę, amžinybės bei akimirkos suvokimą. Nykos-Niliūno žodyje „dabar“ slypi jo siekimas rasti save, savo kelią kūryboje. Į „dabarties lagaminą“ jis susideda praeities momentus ir patirtis, visa tai, kas lemia jo gyvenimą. Kaip rašo Rita Tūtlytė, „įsitraukęs į trukmės potyrį ir trukmės veiksmą Nyka-Niliūnas fiksuoja tai, kas trukmės požiūriu svarbu dabartiškume, kas galbūt nusės sąmonėn kaip svarbus patyrimas“ (Tūtlytė 2010, 92). Šiai minčiai iliustruoti R. Tūtlytė pateikia A. Nykos-Niliūno dienoraščio ištrauką apie Anos Achmatovos eilėraščius: „Du nuostabūs Achmatovos eilėraščiai („Pesnia poslednej vstreči“ ir „On liubil“) man padėjo baigti dieną, kuri šiaip būtų praėjusi beveik nepastebėta ir neišlikusi atminty. Mes patys irgi tik taip išliekame arba neišliekame“ (Nyka-Niliūnas 2002, 282).

Nyka-Niliūnas įsitikinęs, kad net nežymūs įvykiai praeityje gali turėti įtakos asmenybės formavimuisi: „Įsidėmėtinasis momentas net ir sąmonės patamsiuose lieka aktualus ir kuria gyvenimą. Išliekame taip ir tokie, kokius atsiminimus surenkame“ (Tūtlytė 2010, 92).

Eilėraštyje „Autobiografija 1986“, rašydamas apie „lagaminą“, kuriame lyrinis herojus laiko svarbiausius sau daiktus, t.y. svarbiausius momentus, iš kurių susideda jo dabartis, užsimena ir apie knygų lentynėlę. Šitoje knygų lentynėlėje, kartu su Rene Dekartu ir Martinu Heideggeriu, manau, galėjo būti ir Anos Achmatovos poezijos rinktinė. Nyka-Niliūnas domėjosi Achmatovos kūryba, pirko ir skaitė rusų poetės knygas. Apie tai yra įrašų poeto dienoraščiuose. Pavyzdžiui, 1943 m., dar gyvendamas Lietuvoje, Nyka-Niliūnas prisimena:

Kaip buvo sutarta, Hania¹⁸ mus nuvedė į siauroje, beveik iki langų prikritusioje rudens lapų gatvelėje (reikėjo briste bristi) esantį privatų antikvariatą. Iš tikrųjų tai jos draugų iš Varšuvos butas, kuriame parduvinėjamos jų pažįstamų sunėšamos knygos lenkų (daugiausia), prancūzų, rusų ir vokiečių kalbomis. <...> Knygų buvo tikrai daug, beveik visos naujos. Jų gausa man atėmė apetitą, ir aš nusipirkau tik keturias nedideles knygeles: Pawlikowskos Surowy jedwab, Achmatovos Belaja staja, Andre Gide'o Paludes ir Paulio Valery Album de vers anciens.

(Nyka-Niliūnas 2002, 69-70)

Achmatovos knygas jam dovanodavo ir draugai. 1966 m. gruodžio 9 d. poeto dienoraščiuose yra įrašas apie gautą dovanų Achmatovos rinkinį *Beg vremeni*¹⁹ (Nyka-Niliūnas 2002, 428). Nykos-Niliūno svarstymuose apie moterų poeziją užsimenama ir apie Achmatovą:

Moterų poezija. Aš vis buvau linkęs galvoti, kad tokia kategorija yra mūsų kartais tiesiog liguisto palinkimo metodologiškai skirstyti, klasifikuoti, uniformuoti. Bet esama šitokio tokio pagrindo sakyti, kad vis dėlto yra moterų poezija. Ji skiriasi nuo vyriškosios savo neapsirinkamai kitokia dikcija, vidiniu (dvasios) ritmu, specifine atmosfera, betarpiškumu, esamu arčiau būties, anti formalizmu. Geriau įsiskaičius ir įsiklausius pasidaro aišku, kad Marcelinos Desbordes-Valmore, Emily Dickinson, Annos Achmatovos, Mary Noel ar mūsų Salomėjos Neries poezijos nebūtų galėjęs

¹⁸ Ona Lukauskaitė-Poškienė (1906–1983) – poetė, memuaristė. 1933 m. išėjo eilėraščių rinkinys *Brangiausiasios pėdos*, 1939 eilėraščių knyga *Eilėraščių kraitis*. 1946 m. rengė *Atsišaukimą į pasaulio tautas*. 1946 m. nuteista ir iki 1955 m. kalinta lageriuose. Nuo 1976 m. kartu su T. Venclova, Karoliu Garucku, ir kt. dalyvavo Helsinkio grupės veikloje. Poetė mėgo Achmatovą, Gumiliovą. lenkų poetę Mariją Pavlikovską. Jų eilėraščius vertė į lietuvių kalbą (Striogaitė 2001, 299).

¹⁹ 1965 m. Maskvoje leidykloje „Sovetskij pisatel“ buvo išleistas Achmatovos rinkinys *Beg vremeni*.

parašyti vyras, kaip lygiai Baudelaire'o, Mallarme, Rilke's, G. Benno, B. Pasternako, R. Lowellio ar mūsų Aisčio – moteris.

(Nyka-Niliūnas 2002, 287)

Taigi Nyka-Niliūnas charakterizuoja Achmatovos poeziją kaip moterišką, su specifiskai moteriška dikcija, ritmu, tematika ir t.t. Achmatovos kūrybą, ypač ankstyvąją, kritikai nagrinėjo moterų poezijos problemos kontekste. Poetas, kritikas Vladislavas Chodasevičius²⁰ straipsnyje „Ženskie“ stichi“ rašė, kad vienos talentingiausių rusų poetės Anos Achmatovos kūryba yra sintezė tarp moterų poezijos, su būdinga jai tematika ir poetika, ir poezijos plačiaja to žodžio prasme²¹ (Ходасевич 1996: II, 210). Nyka-Niliūnas domėjosi moterų rašymo problema. Pripažindamas, kad moterų rašymas skiriasi nuo vyrų savo tematika, stiliumi, poetine išraiška, jis matė ir kitą pusę. Jis kritikuoja poečių menką rašymą, pavyzdžiui, bandant „mėgdžioti“, perdėtai dauginti savo tekstus: „Anos Achmatovos eilėraštis “Epigrama”²², nukreiptas prieš

²⁰ Vladislavas Chodasevičius (1886–1939), rusų poetas, kritikas. Poeto tėvai gimė Lietuvoje, jo motina, Sofja įskiepijo sūnui meilę Lietuvai. Virš jos lovos kabėjo auksinis Aušros Vartų Marijos paveikslėlis. Kiekvieną rytą ji atvesdavo jį kambarį sūnų, skaitydavo jam „Poną Tada“. V. Chodasevičius domėjosi lenkų literatūra, parašė monografiją apie A. Mickevičiaus „Poną Tada“ (Ходасевич 1996: II, 309-310.) Paveiktas N. Gumiliovo, S. Uchtomskio ir dar apie 100 inteligentų sušaudymu, 1921 m. emigravo iš Sovietų Rusijos, padėdamas Jurgio Baltrušaičio, kuris parūpino jam ir M. Barberovai užsienio pasus (Шубинский 2011).

²¹ «В наши дни самая одаренная из русских поэтесс, Анна Ахматова, создала как бы синтез между «женской» поэзией и поэзией в точном смысле слова. Но этот синтез лишь кажущийся: Ахматова очень умна: сохранив тематику и многие приемы женской поэзии, она коренным образом переработала и то и другое в духе не женской, а общечеловеческой поэтики».

²² 1958 m. parašyta „Epigrama“, įeinanti į „Amato paslapčių“ ciklą, V. Daujotytės knygoje *Parašyta moterų išversta* taip: „Ar galėjo Bičė kurti tarsi Dantė, / Arba Laura reikšti meilės viltį? / Aš išmokiau moteris kalbėti

jos pamėgdžiotojas, galėtų būti sutrumpintai „išverstas“ kad ir šitaip: Aš išmokiau moteris kalbėti ir rašyti... / Viešpatie, kaip man dabar jas sustabdyti?!“ (Nyka-Niliūnas 2009, 124).

Nyka-Niliūnas kaip ir Henrikas Radauskas ne tik skaitė, bet ir atmintinai mokėjo Achmatovos eilėraščius. Tai įrodo literatūriniai Nykos-Niliūno ir Henriko Radausko žaidimai, kuriuose reikėjo parodyti savo poetinę erudiciją. 1966 m. gegužės 27 d. Nykos-Niliūno dienoraščiuose yra įrašas:

Vaikščiodami su Radausku, pavargę nuo „rimtų“ literatūrinių ginčų, išsigalvojame įvairiausių literatūrinių žaidimų. Vienas jų yra toks: vienam iš mūsų padeklamavus eilėraščio strofą, kitas tuoj pat turi atsakyti sekančia. Šiandieninis žaidimas baigėsi lygiomis. Mano šios dienos propozicija buvo Achmatova: Твой белый дом и тихий сад оставлю. / Да будет жизнь пустынна и света. / Тебя, тебя в моих стихах прославлю. / Как женщина прославить не могла. Jis nė nemirktelėjęs tęsia. И ты подругу помнишь дорогую / В тобою созданном для глаз ее раю, / А я товаром редкостным торгую – / Твою любовь и нежность продаю <...>

(Nyka-Niliūnas 2002, 430-431)

Po keturiasdešimt vienerių metų, 2007 m. Nyka-Niliūnas dienoraštyje cituoja ištrauką iš to paties Achmatovos eilėraščio: „Dvilypis Annos Achmatovos epitetas gyvenimui: pustynna i svetla“ (Nyka-Niliūnas 2009, 274). Tai citata iš 1913 m. sukurto Achmatovos eilėraščio „Tvoi belyi dom i tichii sad ostavliu“ iš ciklo „Baltieji paukščiai“ (Ахматова 1990: I, 73). Nykos-Niliūno kūryboje susivienija filosofinis mąstymas ir poetinis pasisakymas, poetas siekė žodyje sutelkti pasaulio suvokimą, per me-

tiek, / Kad, Dieve, jau sunku priversti jas nutilti!“ (Daujotytė 2001, 8).

taforą ir epitetą suvienyti emociją ir prasmę. Idėja, mintis jo poezijoje randa išraišką stebinamai taikliose metaforose. Kaip pastebi J. Blekaitis, „minties ir emocijos nuostabi vienuma, neturinti sau pavyzdžio visoje mūsų poezijoje, yra jo kūrybos jėga ir išskirtinis bruožas“ (Blekaitis 1985, 19). Achmatovos epitetas gyvenimui patraukė Nykos-Niliūno dėmesį dar ir todėl, kad atitiko lietuvių poeto pasaulio pajautimą: absoliuti tuštuma, vienatvė, kaip poezijos gimimo sąlyga, prasmės ieškojimai, vedantis į nebūtį, žodis, kuris aukščiau nei egzistencija, tikrovės ir sapno sąlygiškumas, palikto namo ilgesys ir laiko negrižtamumo pojūtis, viso pasaulio dvilypumas (Kubilius 1996, 497-484). Egzistencinis viso pasaulio pajautimas išreiškiamas vienoje metaforoje, vienoje akimirkoje:

Balta užuolaida mėnulio šviesoje.

Geltoni Aukso amžiaus

Kūnų spalvos jurginai.

Stalas.

Aplinkui susirinkę kėdės

(Po paskutinės vakarienės). Miręs

Vidudienio, gėlių ir vyno kvapas.

Pajuodę Letos topoliai ir Fornarinos

Kakta. Ištroškęs gerti

Vienišas šotis.

Bet mūsų nebėra.

(Nyka-Niliūnas 1989, 268)

2001 m. vasarą Nykos-Niliūno dieno-raštyje atsirado įrašas, kuriame jis glaustai palygino poetę Mariną Cvetajevą ir Achmatovą:

*Cvetajeva ir Achmatova: paralelės
ir prieštaros.*

Gyvenimo ir karnavalo paralelė.

Gyvenimas prieš karnavalą.

Tragiška kaukė prieš karnavalo kaukę.

*Pasaulis prieš erotiką, intelektas
prieš emociją, būtis prieš laiką.*

*Universalus individualizmas prieš
estetizuotą egoizmą.*

*„Ontologizuotas“ Pasternakas
prieš feminizuotą Bloką.
Jelabuga prieš Domodedovo.*

(Nyka-Niliūnas 2009, 28)

Nykos-Niliūno, Cvetajevos ir Achmatovos palyginimo centre – karnavalas bei karnavalo kaukės. „Baigiančios susidėvėti kaukės“, kaip neatsiejama gyvenimo dalis, minimos ir Nykos-Niliūno eilėraštyje „Autobiografija 1986“. Literatūrinės kaukės, kurias žmogus dėvi visa gyvenimą, svarbios ir Achmatovai. Achmatovos kūryboje skirtingais gyvenimo tarpais išryškėdavo moters, žmonos, motinos, profesionalios poetės vaidmenys (Михайлова 2009, 73). Skirtingais metais ji identifiko save, kaip asmenybę ir poetę, su Sapfo, Dante, Puškiniu, su kai kuriais istoriniais, biblijiniais ir literatūriniais personažais – Žana D’Ark, didikė Morozova, Melchola, Loto žmona, Salomeja, Kleopatra, karaliumi Lyru, karaliene Gertruda, su mitologiniais herojais – Didona, Kasandra, Fedra (Цивьян 1989, 29-33). Nyka-Niliūnas apibūdino Achmatovos literatūrinės kaukės kaip „karnavalo kaukės“, o Cvetajevos – kaip žmogaus „tragiškojo likimo kaukės“. Achmatova savo kūryboje pasirinkdavo „karnavalines“, tai yra žinomų istorijos, literatūros, kultūros veikėjų vaidmenis. Manau, kad toki įspūdį Nykai-Niliūnui padarė Achmatovos „Poema be Herojaus“ kurioje rusų poetė dramatiškai apdainavo savo amžininkus, dėvinčius įvairias karnavalo kaukes. Nyka-Niliūnas nevienareikšmiškai vertina šį Achmatovos poemą. Jis nesutinka su kritikais, kurie laiko „Poemą be Herojaus“ Achmatovos geriausiu kūriniumi. Nykos-Niliūno manymu, Achmatovos „poema ne visada pakyla virš privačios komunikacijos lygio“, ji skirta ne visai visuomenei, o „žinantiems“, „inicijuotiems“, „dalyviams“; išsifruoti, už-

pildyti, kas nepasakyta, eilinis skaitytojas turi pats“ (Nyka-Niliūnas 2003, 266-267). Su tuo Nykos-Niliūno pastebėjimu negalima nesutikti, juo labiau, kad pati Achmatova apie savo „Poemą“ sakydavo taip: „Poema bus neįdomi ir nesuprantama tiems, kurie nežino kai kurių tų metų Peterburgo gyvenimo aplinkybių“²³ (Ахматова 1990: I, 350). Nyka-Niliūnas nesižavi poema, nes „struktūrinį jos pagrindą sudaro nebe širdies ir žodžio sąmokslas, bet tam tikras scenarijus, paremtas vizualiuoju išdėstymu, daugiau negu žodžiai reiškiančiomis pauzėmis, iškalbingomis retorinėmis elipsėmis, vardais, dedikacijomis, net motto“ (Nyka-Niliūnas 2003, 266-267). Pati Achmatova stebėjosi, kad kritikai pernelyg sureikšmina „Poemą“ ir bando ją pateikti kaip kone reikšmingiausią jos kūrinį. Iš tikrųjų Achmatova, rašydama „Poemą be Herojaus“ svarstė, ar tai nebus libretas baletui (kaip tiksliai pastebėjo Nyka-Niliūnas – „tam tikras scenarijus“), kuriam muziką turėjo parašyti jos jaunystės draugas, kompozitorius Arturas Lurjė. Achmatova rašė: „Ir vienas Dievas žino ką aš rašiau: ar libretą baletui ar kino scenarijų“²⁴ (Ахматова 1990: I, 354).

Rimvydas Šilbajoris straipsnyje „Filosofinių dimensijų poezija“ recenzuodamas Nykos-Niliūno eilėraščių rinkinį *Žiemos teologija*, išleistą Čikagoje 1985 m., įžvelgė Anos Achmatovos ir Nykos-Niliūno kūrybinių paralelių. Nykos-Niliūno eilėraščiuose yra vaizdinių, kuriuose „pavieniai reiškiniai susisiečia vienas su kitu ir sudaro tam tikras izotopijas — linijas, apjungiančias šios poetiškos žemės paviršiaus įvairias plotmes...“ (Šilbajoris 1985). Tokie reiškiniai, kaip vanduo, upė, mirtis, paukštis, meilė,

kalba, tylą, tremtis ir akmuo ir sudaro tas linijas. Nykos-Niliūno eilėraštyje „Sunkiai krito paskutinis“ yra eilutės kurios, susišaukia su Achmatovos eilėraščių „Kak belyi kamen’ v glubine kolodca“ (Ахматова 1990: I, 116). Nykos-Niliūno eilėraštyje apjungiami tokie reiškiniai kaip kalba, tylą, tremtis ir akmuo: „Ir tik dabar aš sužinojau, / Kas yra tremtis: kapų paminklai / Tylą svetimą kalbą, / Ir man dabar / Reikės rašyti amžinai ex Ponto. / Žinant, kad silurinis akmuo kieme, / Krisdamas į šulinį, / Kalba taip, kaip mes“ (Nyka-Niliūnas 1989, 247). Anos Achmatovos eilėraštyje, kaip įžvelgė Šilbajoris, visi Nykos-Niliūno elementai susijungia su Achmatovos nutiesta linija tarp akmenų, gyvenimo ir atminties: „Lyg balzganas akmuo, šulny nugrimzdęs, / Taip manyje prisiminimas guli. / Aš nepajėgiu ir nenoriu krimstis: / Lyg džiaugsmą saugau sielvartą didžiulį“²⁵.

Nyka-Niliūną domino ir memuarinė literatūra apie Aną Achmatovą. Jis skaitė Anatolijaus Naimano „Rasskazy o Anne Achmatovoj“²⁶, Achmatovos daugiametės draugės Lidijos Čukovskajos „Zapiski ob Anne Achmatovoj“²⁷ ir Isaijah Berlino atsiminimus apie pokalbius su Achmatova 1945 ir 1956 metais²⁸. Apie tai yra įrašai

²⁵ Vertimas – Juditos Vaičiūnaitės iš rinkinio (Achmatova 1964, 25). Šilbajoris straipsnyje „Filosofinių dimensijų poezija“ pateikia pažodinį šito eilėraščio dviejų eilučių vertimą: „Lyg akmuo baltas šulinio gelmėje / Manyje guli viens prisiminimas“ (Šilbajoris 1985).

²⁶ Anatolijus Naimanas, poetas, vertėjas, nuo 1963 m. Achmatovos literatūrinis sekretorius, parašė atsiminimus apie Achmatovą (Найман 1989).

²⁷ Чуковская, Л. 1976, 1980. *Записки об Анне Ахматовой*. В 2-х т. Париж: «УМСА-Press»; Чуковская, Л. 1997. *Записки об Анне Ахматовой*. В 3-х т. Москва: Согласие.

²⁸ A. Achmatovos ir I. Berlino susitikimai aprašyti I. Berlino atsiminimuose „Meetings with Russian Writers in 1945 and 1956“ knygoje: I. Berlin. *Personal impressions*. Oxford University Press, 1982. Berlino atsiminimai apie rusų poetę yra A. Naimano knygoje *Рассказы о Анне Ахматовой*. Nyka-Niliūnas galėjo su-

²³ «Тем же, кто не знает некоторые «петербургские обстоятельства», поэма будет непонятна и неинтересна».

²⁴ «И один Бог знает, что я писала: то ли балетное либретто, то ли киношный сценарий».

poeto dienoraščiuose. Pavyzdžiui, 1997 m. gegužės 20 d. Nyka-Niliūnas rašo: „Beveik dvi dienas buvau užsiėmęs Anatolijaus Naimano atsiminimais *Remembering Anna Akhmatova* (angliškai *Rassказы o Anne Achmatovoj* vertimas)²⁹. Knygoje daug įdomių, naujas perspektyvas atskleidžiančių faktų iš pirmų rankų“ (Nyka-Niliūnas 2003, 492). Įdomu, kad Nyka-Niliūnas kritiškai vertina informaciją, pateiktą atsiminimuose, svarstydamas: „ką aš iš jos sužinojau arba tariuosi sužinojęs?“ (Nyka-Niliūnas 2003, 492). Skaitydamas atsiminimus, Nyka-Niliūnas suvokė, kad Achmatovos „man kadaise taip imponavusi asmeninė mistika, jos estetinis ir emocinis „šventumas“, jos intelektualinės egzistencijos legenda etc. – viskas jau buvo tapę mitais“. Poetas pabrėžė, kad tai, „savaiame aišku, jokia prasme nepaliečia jos poezijos (kuri jau buvo parašyta)“ (Nyka-Niliūnas 2003, 492). Tai, kuo žavėjosi Nyka-Niliūnas, kas labiausiai jam imponavo Achmatovos asmenybėje tapo mitu, legenda. Bet svarbiausias, manau, yra poeto pastebėjimas, kad kas bebūtų parašyta atsiminimuose apie Achmatovą, nepakeis jo požiūrio į jos poeziją.

Sprendžiant iš Naimano atsiminimų, Nykai-Niliūnui labai patiko „neliečiantis Achmatovos“ komiškas momentas: „kaip spiritistų iškviesti Goethe ir Džambulas, norėdami vienas kitą pralenkti, įstringa duryse....“ (Nyka-Niliūnas 2003, 492). Naimano atsiminimuose, Achmatova nepritarė Brodskio ir Naimano pasiūlymui surengti spiritizmo seansą³⁰:

sipažinti su Berlino atsiminimais apie Achmatovą ir išminėtos anksčiau Naimano knygos.

²⁹ Naimano knygos vertimas į anglų kalbą, apie kurį kalba Nyka-Niliūnas, pasirodė 1991 m.: Naiman, Anatoly. 1991. *Remembering Anna Akhmatova* / translated by Wendy Rosslyn. New York: Henry Holt.

³⁰ «Она [Ахматова] сказала, что относится к столотоверчению враждебно, считая его занятием без-

*Tai buvo Komarove, žiemą, mes su Brodskiu ir jo drauge Marina Basmanova užėjome į svečius pas Achmatovą. Prasiđėjo pokalbis apie spiritizmą, аš papasakojau, kad du mano bičiuliai prisiekia, kad iškviestė Gėtės ir Lebedevo-Kumačo dvasias, jie atėjo vienu metu ir įstringo tarpduryje*³¹.

(Найман 1989, 56)

Matyt, norėdamas sustiprinti taip patikusį jam komišką momentą, Nyka-Niliūnas pakeitė sovietinį poetą Vasilijų Lebedevą-Kumačą į daug išpūdingesnį Džambulą Džambajevą, mitologizuotą kazachų poetą, kurio poezijos vertimai į rusų kalbą buvo, o originalų – ne (Кибальник 2015, 90). Verta pridurti, kad buvo ir Džambulo neegzistuojančių eilėraščių vertimų į lietuvių kalbą. Apie tą faktą Nyka-Niliūnas galėjo žinoti, nes vertimai buvo išspausdinti dar 1940 m., kai jis dar gyveno Lietuvoje³². Tame pačiame žurnalo *Raštai* numeryje buvo išspausdintas ir H. Radausko straipsnis apie dailiosios literatūros vertimo meną (Radauskas 1940b).

Lidijos Čukovskajos prisiminimus Nyka-Niliūnas vadina „fascinuojančia knyga“, kurioje aprašomi ne tik rusų poetai Achmatova, Pasternakas bet ir sovietmečio kasdienis gyvenimas (Nyka-Niliūnas 2003, 143-144). Kalbant apie Achmatovą, Nyka-Niliūnas pastebi, kad atsiminimuose

нравственным, и сослалась еще на довод Модильяни: “Разве мне было бы приятно узнать, что кто-то может вызвать тень моей покойной матери?” – “А впрочем, – закончила она, – возьмите словарь Брокгауза на букву С и прочтите статью Владимира Соловьёва „Спиритизм“, очень толковую”» (Найман 1989, 56).

³¹ «Дело было в Комарове, зимой, мы с Бродским и Мариной Басмановой, его подругой, зашли к Ахматовой в гости. Заговорили о спиритизме, я рассказал, что двое моих приятелей клянутся, что вызвали духов Гете и Лебедева-Кумача, те явились одновременно и застряли в дверях».

³² 1940 m. Džambulo Džambajevos eilėraščių vertimai į lietuvių kalbą buvo išspausdinti 2-me žurnalo *Raštai* tome (171-173).

ji vaizduojama „<...> gal net didesnė negu natūroje: išdidi, kiekvienu momentu žinanti savo vertę, paskendusi savyje, nuolat slepiama savo pačios enigmos“ (Nyka-Niliūnas 2003, 143-144).

Isaiah Berlino atsiminimai pastūmėjo Nyką-Niliūną ironiškam filosofiškam pamąstymui, ar gali poetas paveikti, pakeisti pasaulį:

Isaiah Berlin: Achmatova tikėjusi, kad ju-dviejų susitikimai Leningrade buvę tikroji Šaltojo karo priešastis. Jonas Aistis buvo giliausiai įsitikinęs, kad jo valstybės teo-rijos, įgyvendintos, išspręstų visas politines Lietuvos, o gal net ir viso pasaulio proble-mas; kad jis yra ne tik didžiausias Lietuvos poetas, bet taip pat ir didžiausias valstybės teoretikas. Keisti žmonės tie poetai!

(Nyka-Niliūnas 2009, 117)

Poeto ir jo poezijos vieta pasaulyje yra svarbi tema kiekvienam poetui. Nyka-Niliūnas savo dienoraštyje, manau, neatsitiktinai užrašė vieną iš paskutiniųjų Achmatovos eilėraščių „Posledniaja roza“ (1962):

*Posledniaja roza
Mne s Morozovuju klast' poklony,
S padčericej Iroda pliasat',
S dymom uletat' s kostra Didony,
Čtoby s Žannoj na kostior opiat'.
Gospodi! Ty vidiš, ja ustala
Voskresat', i umirat', i žit'.
Vsio voz'mi, no etoi rozy aloj
Dai mne svežest' snova osčiutit'.
Komarovo
1962*

(Nyka-Niliūnas 2009, 492-493)³³

Poeto komentaras: „Pavargusi Achmatovos fotografija ir eilėraštis (taip pat šiek tiek pavargęs)“ leidžia suprasti, kad šita-me, viename iš paskutiniųjų poetės eilėraščių, atskleidžiami Achmatovos kūrybos bei gyvenimo svarbiausi dalykai. Achmatovos eilėraštis „Posledniaja roza“ yra atsakas į Josifo Brodskio eilėraštį „A. A. Achmatovoj“ („Zakričiat i zachlopočičut petuchi“ 1962 m.). Brodskio dedikuotame tekste yra eilutės kur Achmatova, vienintelė iš „sidabrinio amžiaus“ poetų įžengs į dvidešimt pirmą amžių – į aukso amžių:

*Tak načnetsia dvadcat' pervyi, zolotoj,
na tropinke, krasnym solncem zalitoj,
na voprosy i proklatija v otvet,
obvolakivaja parom etot svet.
No na Marsovoje pole dotemna
Vy pridite odinošen'ka-odna,
v sinem platje, kak byvalo už ne raz,
no navečno bez poklonnikov, bez nas.*

(Бродский 1992, 75)³⁴

Eilėraštyje „Posledniaja roza“ poetė apmąsto savo gyvenimą, kuriame svarbiausias dalykas buvo ir tebėra poezija, simboliškai vaizduojama kaip rožės žiedas. Rožių žiedai Achmatovos bei kitų poetų-simbolistų tradicijoje simbolizuoja poetus bei jų eilėraščius (Сева 2002, 69-78). Šią tradiciją matome jau anksčiau minėtame rinkinyje *Buket dlja Karsavinoj*, išleistame 1914 m. Eilėraščio pavadinime „paskutinė rožė“ – tai Achmatovos, paskutinės likusios iš „sidabrinio amžiaus“ poetų, kūryba. Nyka-Niliūnas, sužinojęs apie Achmatovos mirtį, užrašė savo dienoraštyje, kad mirė paskutinė iš „sidabrinio amžiaus“ didi poe-

³³ «Последняя роза. Мне с Морозовою класть поклоны, / С падчерицей Ирода плясать, / С дымом улетать с костра Дидоны, / Чтобы с Жанной на костер опять. / Господи! Ты видишь, я устала / Воскресать, и умирать, и жить. / Все возьми, но этой розы алой / Дай мне свежесть снова ощутить. Комарово».

³⁴ «Так начнется двадцать первый, золотой, / на тропинке, красным солнцем залитой, / на вопросы и проклятия в ответ, / обволакивая паром этот свет. / Но на Марсовое поле дотемна / Вы придете оди-нешенька-одна, / в синем платье, как бывало уж не раз, / но навечно без поклонников, без нас».

tė: „1966 kovo 7d. Užvakar Domodedovo sanatorijoje prie Maskvos mirė Anna Achmatova, paskutinė iš didžiojo rusų XX a. poetų ketveto (Achmatova – Pasternakas – Mandelštamas – Cvetajeva). Requiem aeternam...“ (Nyka-Niliūnas 2002, 423). Nyka-Niliūnas išvardino poetus, apie kuriuos Achmatova 1961 m. parašė eilėraštyje „Mes – ketvertas“ iš ciklo „Vainikas mirusiems“ (Ахматова 1990: I, 253). Tą „ketvertą“ sieja, kaip rašo Viktorija Daujotytė, „Vidinė likimų dramaturgija – šie keturi poetai, artimi pagal gimimo laiką, artimi ir pagal likimų linijas. Likimų jungtį gal labiausiai ir pajuto Ana Achmatova, ištarusi neatšaukiamą formulę: „Nas četvero““ (Daujotytė 2016, 17). 1978 m. rugsėjo 5 d. Nyka-Niliūnas rašo:

Pagaliau perskaičiau Tomo Venclovos 98 eilėraščius. Pirmiausia krinta į akį tai, kad, nepaisant čionykštėje spaudoje skaitytų autorius griežtai provakarietiško pasisakymo (o gal aš juos netiksliai interpretavau), jo poezija jokiu būdu ne vakarietiška, sakyčiau, savo esme greičiau antivakarietiška (tatai, be abejo, jokia yda), ir jos dvasinė tėvynė ne Londonas, Paryžius ar Roma, bet Gumiliovo, Achmatovos, Pasternako ir Mandelštamo Sankt Peterburgas (Leningradas).

(Nyka-Niliūnas 2003, 51)

Nykos-Niliūno įžvalga apie 1977 m. JAV išleistą Venclovos poezijos rinkinį *98 eilėraščiai*, kelia klausimą, kodėl Achmatovos kūryba tapo svarbi Tomui Venclovai?

Tomas Venclova (g. 1937)

Iki emigracijos³⁵ Venclova jau buvo žinomas kaip poetas, 1972 m. išėjo jo poezijos rinktinė *Kalbos ženklas* (Satkauskytė

³⁵ Tomas Venclova emigravo į JAV 1977 m. po to, kai 1975 m. parašė Atvirą laišką, bei 1976 m. įsijungė į Lietuvos Helsinkio grupės veiklą. Atvirame laiške

2001b, 536). Su Achmatovos kūryba jis susipažino dar mokykloje: „Achmatovos vardą, beje, sužinojau <...> iš to paties šaltinio, iš kurio apie jį sužinodavo dauguma to laiko moksleivių, tai yra iš Andrejaus Ždanovo rašinio. Jos eilėraščiai, aišku, mane irgi sudomino“ (Venclova 2013b, 508). Mokykloje ir universitete Venclova susipažino su „savilaidiniais griežtai draudžiamų poetų nuorašais“ – Achmatovos, Cvetajevos, Gumiliovo, Mandelštamo eilėraščiais (Venclova 2013b, 508). Venclova asmeniškai pažinojo Achmatovą. Septintojo dešimtmečio pradžioje Maskvoje, lietuvių poetas buvo susitikęs su ja daug kartų, pristatė Achmatovai jos eilėraščių vertimų į lietuvių kalbą rinktinę. 1964 m. išleistoje Achmatovos *Poezijos* knygoje buvo 18 paties Tomo Venclovos vertimų (Ахматова 1964)³⁶.

Emigracijoje Tomas Venclova patobulino 1964-jų vertimus, ir 1991 m. rinkinyje *Pašnekesys žiemą* publikavo naujuosius variantus. Pavyzdžiui, Venclova pateikė visą Achmatovos eilėraščio „Voronežas“, skirto Osipui Mandelštamui, vertimą. 1964-aisiais šio eilėraščio vertimas dėl

Venclova parašė: „Komunistinė ideologija man tolima ir, mano manymu, didele dalimi klaidinga. Jos absoliutus viešpatavimas atnešė mūsų šaliai daug nelaimių. Informaciniai barjerai ir represijos, taikomos kitaip manantiems, stumia visuomenę į stagnaciją, o šalį į atsilikimą“ (Venclova 1991, 19).

³⁶ Į Achmatovos rinkinį *Poezija* įėjo T. Venclovos vertimai: „Palūžo balsas, siela nepalūžo“ (1912), „Tą pentąjį metų laiką“ (1913), „Nei vyno, nei vandens negersim dviese“ (1913), „Vienuma“ (1914), „O meilės valandą“ (1915), „Bet juk kažkur lengviau“ (1915), „Iš „Epinių nuotrupų“ (1914–1916), „Tebekeliauja žodžiai. Greit atskries jie“ (1916), „Neregėtas ruduo virš pasaulio išaukštino bonią“ (1922), „Voronežas“ (1936), „Dantė“ (1936), „Kas žvelgia į akis – į šiltą aukštį“ (1936), „Kūryba“ (1936), „O man nebūtinos ginkluotos odės“ (1940), „Sugrįžimas“ (1941), „Priešistorija“ (1945), „Iš „Šiaurės elegijų“ (1943–1953), „Nemiegant“ (1946) (Achmatova 1964).

cenzūros buvo išspausdintas be dedikacijos ir paskutinių keturių eilučių: „O čia, poeto tremtinio buveinė, / Kur lankosi tai Mūzos, tai mirtis, / Tėra naktis, / Naktis, kuri jau niekad nepraeina (Venclova 1991, 251). T. Venclova atsiminimuose rašo, kad Achmatova pati padiktavo jam trūkstamas eilutes:

Išsaugojau dar vieną jos autografą. Tai Mandelštamui skirtas eilėraštis „Voronežas“. Jis buvo spausdinamas be paskutiniųjų keturių eilučių, kurios neįtiko cenzūrai. Vertime aišku, tų eilučių irgi nebuvo, apie jas nė nežinojau, nors nujaučiau, kad eilėraštis susijęs su Mandelštamu. Achmatova eilėrašį man padiktavo, o paskui pasirašė³⁷.

(Venclova 2013b, 512)

1994 m. Lietuvoje išėjo Anos Achmatovos rinktinė *Erškėtis žydi*, kuriame buvo ir Venclovos vertimai (Achmatova 1994). Judita Vaičiūnaitė interviu J. Jakštui papasakojo apie šio rinkinio rengimą: „Baigiu tvarkyti Anos Achmatovos eilėraščių vertimus. <...> Pridėsiu ir Tomo Venclovos vertimus. Atrodo, kitais metais ši verstinė knyga bus išleista“³⁸ (Jakštas 2004, 6). 1964 m. Tomas Venclova, negalėjo dėl cenzūros rinktis, kokius Achmatovos eilėraščius versti, bet iš patvirtintų cenzūros eilėraščių jis pasirinko Achmatovos kūrinius apie poeziją, kūrybą, poetinio žodžio paslaptį. Pavyzdžiui, jis išvertė eilėraščius „Tebekeliauja žodžiai. Greit atskries jie“, „Bet juk kažkur lengviau“, „Subrėško, ir į tamsmėlynį dangų“, „Kūryba“ ir „O man nebūtinios ginkluotos odės“ iš ciklo

„Amato paslaptys“ (Achmatova 1964). Dar gyvendamas Lietuvoje Venclova ėmė domėtis struktūriniu poetika, semiotika, dalyvavo pirmosiose Tartu universiteto semiotinės mokyklos stovyklose. Jis pirmasis aprašė lietuvių autorių tekstus, taikydamas struktūrinės analizės principus straipsnyje „Erdvė ir laikas K. Donelaičio Metuose; Pastabos apie J. Baltrušaičio poetiką“ (Satkauskytė 2001b, 537). Venclovos moksliniai interesai, manau, iš dalies paskatino domėtis bei tyrinėti Achmatovos eilėdarą.

Emigracijoje Venclovos tyrinėjimų centru tapo XX a. pradžios rusų poezija. Tie tyrinėjimai sudėti jo knygoje *Neustojčivoje ravnovesie: vosem' russkich poetičeskich tekstov*³⁹ ir *Sobesedniki na piru: Statji o russkoj literature*⁴⁰. Venclova bandė įminti ir Achmatovos poetinio žodžio paslaptį, mokėsi iš jos poezijos meno, jo disertacijoje buvo skyrius apie Achmatovos poeziją (Mockūnas 1997, 699).

Venclova gerai pažinojo Achmatovos poeziją, dėstė rusų poezijos kursą Yale'io universiteto studentams. Maža to, manau, galima teigti, kad rusų poetės kūryba įsi-skverbė į Venclovos poetinį pasaulį. Jis vertė Achmatovos poeziją, tobulino jau išverstus eilėraščius, nes vertimai buvo Venclovai svarbi literatūrinė misija, jam labiausiai rūpėjo autoriai, kurių niekas nevertė dėl to, kad jie buvo draudžiami ir nepriimtini tuometinei valdžiai ir cenzūrai. Pasak poeto, dar svarbesnis buvo asmeninis motyvas: „visi eilėraščiai, ku-

³⁷ Pirmas autografas: Achmatova ant 1964 m. knygos – Achmatovos eilėraščių vertimai į lietuvių kalbą – užrašė: «Томашу Венцлова тайные от меня самой мои стихи» (Venclova 2013b, 511).

³⁸ J. Vaičiūnaitės ir J. Jakšto pokalbis vyko 1989 m. A. Achmatovos dvikalbė poezijos rinktinė *Erškėtis žydi* „Vyturio“ leidykla išleido tik 1994 m.

³⁹ Венцлова, Т. 1986. *Неустойчивое равновесие: восемь русских поэтических текстов*. New Haven; Yale Center for International and Area Studies. Кнго-же уга skygius apie Achmatovą: «А. А. Ахматова. Из цикла “Ташкентские страницы”».

⁴⁰ Т. Венцлова, Т. 1997. *Собеседники на пире: Статьи о русской литературе*. Vilnius: Baltos lankos.

riuos verčiau, man patiko, be kai kurių neįsivaizdavau savo kasdienybės“ (Venclova 2006, 5). Venclova parašė eilėraščių, skirtų Achmatovai („Po paskaitos“) ir jos sušaudytam vyrui, poetui Nikolajui Gumiliovui („Kavaleristas prie Seinų“) (Venclova 2005, 43; Venclova 2013a, 14).

Įdomus Tomo Venclovos Achmatovos portretas poetiškai pateiktas eilėraštyje „Po paskaitos“: „<...> Pasaulis ėmė keistis. / <...> ryškėjo kambarys – / aikštingo, išdidaus neturto būstas / nebesančioj šaly, kitam laike, / ir moteris, nugrimzdusi į krėslą, / sena, apsunkus, bet keistai grakšti, / kurią kadaise pažinau“ (Venclova 2005, 43). Eilėraštyje yra įsivaizduojamas pokalbis su Achmatova apie poetinio žodžio paslaptį. Poezijos vertimų knygoje *Kitaip* yra prartarmė „Anna Achmatova“, kur poetas rašo: „Mano eilėraščiui „Po paskaitos“ herojė yra Achmatova: įsivaizduojamas jos monologas parašytas mano paties, bet drįstu manyti, kad jo mintys poetei buvo nesvetimos“ (Achmatova 2006, 263). Pokalbyje tarp poetų išryškėja požiūris į poezijos, poetinio žodžio gimimą. Lyrinė herojė iš dalies sutinka su autoriaus dėstomais studentams teiginiais apie poeziją:

*<...> jog priebalsiai pažįsta vienas kitą
ir susišaukia, lyg nuklydę girion
medžiotojai – dusliai, bet įsakmiai;
jog balsiai leidžiasi ir kopia laiptais;
jog skiemenį paantrina skienuo,
<...> Bet tai ne viskas, nes eilutėj slepias
vos beįskaitomos garsyno mįslės:
kadaise – uždraustas dievybės vardas,
o šiandien žodžiai, ženklinantys daiktus,
menkus, tačiau poetui pravarčius
kaip amuletai. <...>*

(Venclova 2005, 41-42)

Toliau herojė teigia, kad yra šis tas daugiau, mįslė, kurią reikia įminti:

*<...> Eilėraštis sapnuojasi pats sau.
Mes turime sudrumsti tuos sapnus,
išvesti jį iš ten – tiksliau, iš nieko –
į sintaksės, fonetikos aikštės.
Ir tai sunku. Čia lemia ne kalba,
bet, įtariu, kažkas už ją aukštesnis.
Jis auga lyg miglotas gaudesys
ir baigus darbą įkvepia jam dvasią.
<...> Bet mes to neapreprsim. Mums belieka
detalės: tarkime, garnys pakrantėj,
neišvaizdi Depression Gothic arka
ar piktžolės po balkonu, kur būta
aptriušusių auksuotų raidžių: Deus
conservat omnia. Ir to gana,
kad eilės sutalpintų visą meilę,
kurią esi patyręs. Kad paguostų
net mirusius.*

(Venclova 2005, 43-44)

Eilėraštyje vyksta poetų dialogas (nors iš tikrųjų jis tėra autoriaus įsivaizduojamas), kuris atskleidžia Achmatovos poetinio meistriškumo svarbą Tomui Venclovai. Tomas Venclova įtraukdavo Achmatovos poeziją į savo eilėraščius, cituodamas ir perfrazuodamas jos eiles. Venclovos eilėraštyje „Po paskaitos“ minimą reikšmingą Achmatovai frazę „Deus conservat omnia“⁴¹ (Dievas viską saugo), kuri tapo „Poemos be Herojaus“ epigrafu.

Josifas Brodskis rašo apie Tomo Venclovos poezijos intertekstualumą: „Esama dar vienos poeto pareigos, paaiškinančios jo atsidavimą formai, – tai pareiga pirmtakams, poetinės kalbos kūrėjams, kurių įpėdinis jis yra. Ji pasireiškia kaip bet kokio sąmoningo rašytojo nuojauta, jog jis turi rašyti taip, kad būtų suprstas savo pirmtakų – tų, iš kurių mokėsi poetinės kalbos“ (Brodskij 1999, 117). Venclovos ei-

⁴¹ Deus conservat omnia – lotyniškas užrašas ant Fontano rūmų, kur Achmatova gyveno, kai rašė „Poemą be Herojaus“: «Девиз в гербе на воротах дома, в котором я жила, когда писала поэму» (Ахматова 1990: I, 304).

lėraštyje, dedikuotame Josifui Brodskiui, „Kartaginoje po daugelio metų“, minimas Achmatovos mirties laikmetis bei perfrazuojamos rusų poetės eilės:

*Dar apsunkena pojūčius kovo pradžia,
dar tamsuoja sode
luošas Hermis, pusiau prisidengęs šiurkščia
lentine visata,
dar ne sykį iš svetimo posmo atskris,
iš miglos atskardens
margasparnių sužvarbusių ančių būrys ant
šarmoto vandens.*

(Venclova 1998, 13)

Čia perfrazuojamos Achmatovos eilės iš eilėraščio „Smerkajetsia i v nebe temno-sinem“ iš ciklo „Epičeskie motivy“: „I na mostu, skvoz' ržavuju rešiotku / Prosovyvaja ruki v rukavičkach, / Kormili deti pestrých žadnych utok, / Čto kuvyrkalis' v prorubi černil'noj“⁴² (Ахматова 1990: I, 160). Iš šio Achmatovos „posmo“, iš praeities „miglos“ atsirado Venclovos eilėraštyje „ančių būrys ant šarmoto vandens“⁴³.

Achmatova mirė kovo 5 dieną, o Tomas Venclova tada buvo Maskvoje ir dalyvavo atsisveikinimo ceremonijoje (Venclova 2013b, 517).

1995 m. Tomas Venclova parašė atsiminimus apie susitikimus su Ana Achmatova (Venclova 2013b): „Šitie atsiminimai fragmentiški ir negilūs. <...> man atrodo, kad reikia išsaugoti viską, visas smulkmenas apie didžius žmones“ (Venclova 2013b, 517). Josifas Brodskis straipsnyje „Poezija kaip pasipriešinimo realybei for-

ma“ įvardino, kas būdinga didžiam poetui: „Kiekvienas didis poetas turi savąjį, vidinį, idiosinkratinį landšaftą, kurio fone sąmonėje – arba, ko gero, pasąmonėje – skamba jo balsas <...> Venclova – šiaurės poetas, gimęs ir užaugęs Baltijos pajūryje, jo peizažas monochrominis, vyrauja pilkos ir niūrios spalvos, taigi tiesiog šviesa iš viršaus, sutirštėjusi iki tamsumos“ (Brodskij 1999, 124). Manau, kad Sankt Peterburgas, miestas prie Baltijos jūros, su šiaurės peizažais, pavaizduotas bei apdainuotas Gumiliovo, Achmatovos, Mandelštamo, Pasternako eilėse, atitiko Venclovos poetinį peizažą, tapo, pasak Nykos-Niliūno, jo poezijos dvasinė tėvynė. Venclovos poezija skirta išsilavinusiam skaitytojui, kuris sugeba atpažinti mitologinius simbolius, citatas. Apie savo poeziją jis rašo:

Mano eilėraščius, matyt, ne tiek jau daug žmonių skaito. Jie gan sunkūs, painūs. Tai vadinamoji poesia docta, mokyta poezija, kokia praktikavo renesanso ar baroko poetai. Vienas dalykas man rūpi – kad eilėse būtų aiški prasmė. Siekiu, kad eilėraštis turėtų aiškią kompoziciją, pradžią pabaigą, kad jame būtų išsakytos mintys. Tų minčių judėjimą ne visada lengva sekti, bet jų ten visada yra.

(Klioštoraitytė 2004, 37)

Svarbu paminėti, kad Venclovos ir Achmatovos susitikimuose dažnai buvo kalbama apie Lietuvą. Achmatova prisimindavo Salomėją Nėrį ir Liudmilą Malinauskaitę-Eglę, kurių eilėraščius vertė į rusų kalbą (Venclova 2013b, 509). Poetė pasakojo Venclovai, kad 1914 m. buvo Vilniuje, kai lydėjo vyrą, Nikolajų Gumiliovą, į frontą, meldėsi „Vilniaus šventovėje – Aušros Vartuose“. Jai patiko lietuvių liaudies skulptūros religine tematika, Komarove (vasarvietėje netoli Leningrado) ji

⁴² Eilėraštį „Subrėško, ir į tamsėlynį dangų“ iš ciklo „Epinės nuotrupos“ išvertė T. Venclova: „Ant tilto, tarp rūdijančių turėklų / Keli vaikai mosavo pirštinais / Ir lesino godžias ir margas antis – / Jos vartės eketėj lyg rašalinėj“ (Achmatova 1994, 111-113).

⁴³ Achmatovos ir Venclovo eilėraščių paralelės minimos Donatos Mitaitės knygoje apie T. Venclovos kūrybą. Žr.: (Mitaitė 2002).

turėjo knygą apie rūpintojėlius (Venclova 2013b, 514).

Apibendrinant galima pasakyti, kad susipažinę su Achmatovos kūryba dar Lietuvoje, H. Radauskas, A. Nyka-Niliūnas ir T. Venclova domėjosi Achmatovos poezija ir emigracijoje, jos kūryba tapo jų poetinio pasaulio dalimi. Kiekvienas iš šių poetų įsisavindavo Achmatovos kūrybą kitaip.

Achmatova buvo H. Radausko mėgstamiausių poetų sąrašė, daug Achmatovos eilėraščių jis mokėjo atmintinai. H. Radauskas vertė Achmatovą, jo poezijoje įžvelgiamos kūrybinės paralelės su Achmatovos eilėraščiais. Galima teigti, kad pati Achmatova (poetės portretai) ir jos poezija tapo H. Radausko estetinio pasaulio dalimi, kai menas laikomas vienintele vertybe ir absoliučiu pasaulio centru. Radauskas perprato Achmatovos kūrybos modernumo savitumą, nes jo paties kūryba buvo moderni bei unikali. Radauskui buvo artimos Achmatovos poezijos temos – poetas, poezijos gimimas, Mūza – tai matyti iš jo vertimo ir originalių tekstų.

A. Nykos-Niliūno dienoraščiai liudija, kad poetas nuolat domėjosi rusų poetės kūryba: skaitė jos poeziją, amžininkų atsiminimus, atmintinai žinojo jos eilėraščius. Bandydamas atsakyti į jam svarbius estetinius ir filosofinius klausimus, Nyka-Niliūnas įtraukė Achmatovos asmenybę ir kūrybą į savo apmąstymus apie gyvenimą, poezijos svarbą.

Nyka-Niliūnas nevienareikšmiškai vertino poetės „Poemą be Herojaus“. Nykos-Niliūno manymu, Achmatovos poema skir-

ta ne visiems skaitytojams, o „žinantiesiems“, „inicijuotiems“, „dalyviams“.

Nykos-Niliūno eilėraštyje „Sunkiai krito paskutinis“ yra eilutės kurios, susišaukia su Achmatovos eilėraščių „Kak belyj kamen’ v glubine kolodca“. Anos Achmatovos eilėraštyje Nykos-Niliūno izotopijos - linijos, jungiančios tokius reiškinius, kaip vanduo, upė, mirtis, paukštis, meilė, kalba, tylą, tremtis ir akmuo susijungia su rusų poetės nutiesta linija tarp akmenų, gyvenimo ir atminties. Achmatovos poezija Nykai-Niliūnui buvo nekintama vertybė, lietuvių poetui svarbus Achmatovos poezijos pasaulėvaizdis, jos eilėraščiuose jis rasdavo „minties ir emocijos vienumą“, o tai atitiko ir jo paties meninę raišką.

Tomas Venclova asmeniškai pažinojo rusų poetę, parašė eilėraščių, skirtų Achmatovai („Po paskaitos“) ir jos sušaudytam vyrui, poetui Nikolajui Gumiliovui („Kavaleristas prie Seinų“). Jis vertė Achmatovos poeziją, tobulino jau išverstus eilėraščius, nes vertimai buvo Venclovai svarbi literatūrinė misija. Sankt Peterburgas, miestas prie Baltijos jūros, su šiaurės peizažais, pavaizduotas bei apdainuotas Gumiliovo, Achmatovos, Mandelštamo, Pasternako eilėse, atitiko Venclovos poetinį peizažą, tapo, pasak Nykos-Niliūno, jo poezijos dvasine tėvyne.

Venclova citavo ir perfrazavo Achmatovos eiles, įtraukė jas į savo eilėraščius. Jo poezija, vadinamoji *poesia docta*, skirta išsilavinusiam skaitytojui, kuris sugeba atpažinti mitologinius simbolius, citatas. Venclova bandė įminti Achmatovos poetinio žodžio paslaptį, mokėsi iš jos poezijos meno.

LITERATŪRA

- Achmatova, A. 1953. Aš žemėj svečiavausi tuo metu. Vertė Jonas Pelėnas. *Literatūros lankai*: Neperiodinis poezijos, prozos ir kritikos žodis. Buenos Aires. 3, 2.
- Achmatova, A. 1964. *Poezija*. Vertė: S. Nėris, J. Vaičiūnaitė, T. Venclova. Vilnius: Vaga.
- Achmatova, A. 1994. *Erškėtis žydi*. Eilėraščiai ir poema. Vilnius: Vyturyš.
- Bernotienė, G. 2016. *Apie žodžių sandūros tikslumą*. Juditos Vaičiūnaitės lyrikos vertimai ir vertinimai. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.
- Biliukevičiūtė, J. 2014. Zikaras Juozas. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. XXV. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 600-601.
- Blekaitis, J. 1977a. Radauskas. *Metmenys* Chicago, Illinois: M. Morkūno spaustuvė. 33, 13-67.
- Blekaitis, J. 1977b. Henriko Radausko jaunos dienos. Pagal brolio Bruno Radausko atsiminimus. *Metmenys*. M. Morkūno spaustuvė, Chicago, Illinois. 33, 68-84.
- Blekaitis, J. 1978. Balys Sruoga: Gyvenimo ir kūrybos kelio bendrieji bruožai. *Aidai*. 9 lapkritis, 402-411. Prieiga internetu: http://www.aidai.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=2421:pa&catid=186:197809&Itemid=216 [2018 08 11].
- Blekaitis, J. 1985. Nyka-Niliūnas: „Apie savo pasaulį poezijoje“. *Metmenys*. Kūryba ir analizė. Chicago, Illinois: M. Morkūno spaustuvė. 49, 3-37.
- Blekaitis, J., 1994. Henriko Radausko jaunos dienos. Pagal brolio Bruno Radausko atsiminimus. *Radauskas. Apie kūrybą ir save*. Recenzijos ir straipsniai. Henrikas Radauskas atsiminimuose ir kritikoje. Vilnius: Baltos lankos, 367-395.
- Brodskij, J. 1999. *Poetas ir proza*. Vilnius: Baltos lankos, 115-125.
- Churginas A., Geda S., 1987. „Jei apdainuoji gurias, tebūnie jos konsulo vertos“. Poetų Aleksio Churgino ir Sigito Gedos pokalbis apie Henriką Radauską ir jo kūrybą. *Švyturys*. Vilnius: Tiesa. 21, 22-25.
- Daujotytė V. 1984. *Janina Degutytė*: Gyvenimo ir kūrybos apybraiža. Vilnius: Vaga.
- Daujotytė, V. 2001. *Parašyta moterų*. Vilnius: Alma littera.
- Daujotytė, V. 2016. Poezija – sunki, bet išverčiama. *Mes ketvertas*. Sudarė ir vertė Ramutė Skučaitė. Vilnius: Santara, 14-19.
- Girdzijauskas, J. 1993. Eilėraščio grožis ir prasmė. Radauskas, H. *Pasauliu netikiu, o pasaka tikiu*. Kaunas: Šviesa, 5-22.
- Jakštas, J. 2004. Judita Vaičiūnaitė: „Stengiuosi savo dvasia išlikti laisva“ (interviu). *Literatūra ir menas*. Vilnius: AB „Spauda“. 2987, 6-7.
- Jurgutienė, A. 2006. Receptija – komparatyvistikos metodologinė inovacija. *Acta litteraria comparative*. T. 1: Kultūros intertekstai. Vilnius: VPU leidykla, 64-73.
- Klioštoraitytė, R. 2004. Rašyti eiles galima tik gimtąja kalba. Knygos šventė Bolonijoje. Pašnekesys su poetu T. Venclova. *Kultūros barai*. Vilnius: VŠĮ „Kultūros barų“ leidykla. 11, 37.
- Kubilius, V. 1989. *Salomėjos Nėries Lyrika*. Vilnius: Vaga.
- Kubilius, V. 1996. *XX amžiaus literatūra: Lietuvių literatūros istorija*. Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.
- Kuzmickas, V. 1974. S. Nėris – A. Achmatovos lyrikos vertėja. Lietuvių poetikos tyrinėjimai. *Literatūra ir kalba*. T. 13. Vilnius: Vaga.
- Lietuviškieji slapyvardžiai, 2004. Lietuviškos spaudos iki 1990 m. slapyvardžių sąvadas. T. 2. Autoriai. Sudarė ir parengė Jonas Mačiulis. Vilnius: Petro ofsetas.
- Mitaitė, D. 2002. *Tomas Venclova: biografijos ir kūrybos ženklai*. Vilnius: Petro ofsetas.
- Mockūnas, L. 1997. Paskutiniai iš Lietuvos. *Lietuvių egzodo literatūra 1945–1990*. Vilnius: Vaga. 690-700.
- Nėris, S. 1984. *Raštai*. Vilnius: Vaga. Antras tomas. Poezija 1940–1945. Vertimai.
- Nyka-Niliūnas, A. 1978. Žodis pomirtinei Henriko Radausko knygai. *Radauskas, H. Eilėraščiai (1965–1970): pomirtinė poezijos knyga* [parengė Jurgis Blekaitis]. Chicago (Ill.): Saulius, 7-23.
- Nyka-Niliūnas, A. 1989. *Būties erozija. Eilėraščiai 1937–1984*. Vilnius: Vaga.
- Nyka-Niliūnas, A. 1996. *Eilėraščiai. 1937–1996*. Vilnius: Baltos lankos.
- Nyka-Niliūnas, A. 2002. *Dienoraščio fragmentai 1938–1975*. Vilnius: Baltų lankų leidyba.
- Nyka-Niliūnas, A. 2003. *Dienoraščio fragmentai 1976–2000*. Vilnius: Baltų lankų leidyba.
- Nyka-Niliūnas, A. 2009. *Dienoraščio fragmentai 2001–2009 ir Papildymai 1940–2000*. Vilnius: Baltų lankų leidyba.
- Radauskas, H. 1940a. Dailiosios literatūros vertimo menas Tarybų Sąjungoj ir LTSR-oj. *Raštai*. Kaunas: Lietuvos TSR Valstybinė leidykla. 1, 111-115.
- Radauskas, H. 1940b. Dailiosios literatūros vertimo menas Tarybų Sąjungoj ir LTSR-oj. *Raštai*. Kaunas: Lietuvos TSR Valstybinė leidykla. 2, 254-258.

- Radauskas, H. 1999. *Eilėraščiai*. Vilnius: Baltos lankos.
- Radauskas, H. 2009. *Henriko Radausko laišкаи Ivarui Ivaskui*. Sudarė S. Gaižiūnas; iš vokiečių k. vertė Raminta Gamziukaitė-Mažiulienė. Vilnius: Pasvirės pasaulis.
- Satkauskytė, D. 2001a. Radauskas. *Lietuvių literatūros enciklopedija*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 406-407.
- Satkauskytė, D. 2001b. Venclova. *Lietuvių literatūros enciklopedija*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 536-537.
- Sruoga, B. 1998. *Raštai*. Vilnius: Alma Littera. Penktas tomas. Pirma knyga. Vertimai.
- Striogaitė, D. 2001. Ona Lukauskaitė-Poškienė. *Lietuvių literatūros enciklopedija*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 299.
- Šilbajoris, R. 1985. Filosofinių dimensijų poezija. *Aidai*. 5 rugsėjis-spalis. Prieiga internetu: http://www.aidai.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=7921&Itemid=503 [2018 08 10].
- Šilbajoris, R. 1993. Lietuvių egzodo literatūra visos lietuvių literatūros raidoj. *Draugas. Mokslas, menas, literatūra*. Chicago, Illinois: Lietuvių katalikų spaudos draugija. lapkričio 13 d. 220 (39), 1-2.
- Šilbajoris, R. 1994. Radauskas – modernistas. *Radauskas. Apie kūrybą ir save*. Recenzijos ir straipsniai. Henrikas Radauskas atsiminimuose ir kritikoje. Vilnius: Baltos lankos, 462-479.
- Tūtlytė, R. 2010. Alfonsas Nyka-Niliūnas: laikas ir trukmė. *Alfonsas Nyka-Niliūnas: poetas ir jo pasaulis*. Kūrybos tyrinėjimai ir archyvinė medžiaga. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 79-99.
- Vaičiūnaitė, J. 1989. A. Achmatova. Iš ankstyvosios lyrikos. *Ižanga. Pergalė*. Vilnius: Periodika. 6, 125.
- Venclova, T. 1991a. *Pašnekesys žiemą*. Vilnius: Vaga.
- Venclova, T. 1991b. *Vilties formos: Eseistika ir publicistika*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
- Venclova, T. 1998. *Reginys iš alėjos*. Vilnius: Baltos lankos.
- Venclova, T. 2005. *Sankirta*. Eilėraščiai. Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
- Venclova, T. 2006. Anna Achmatova. *Kitaip*. Poezijos vertimų rinktinė. Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla. 263.
- Venclova, T. 2013a. Eilėraščiai. *Metai*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjunga. 12, 10-14.
- Venclova, T. 2013b. Atsiminimai apie Anną Achmatovą. *Tomas Venclova. Pertrūkis tikrovėje*. *Straipsniai apie literatūrą ir kultūrą*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 507-518.
- Vienožinskis, J. 1931. Dailininkų J. Mackevičiaus ir J. Zikaro meno darbų paroda. *Naujoji Romuva*. Kaunas: J. Keliuotis. 10, 227-229.
- Адамович, Г. 2014. Мои встречи с Ахматовой. *Ахматова А. Я научила женщин говорить*. Москва: АСТ, 469-470.
- Ахматова, А. 1952. *Избранные стихотворения*. Нью-Йорк: Издательство имени Чехова.
- Ахматова, А. 1990. *Сочинения в 2-х т.* Москва: Правда.
- Бродский, И. 1992. *Форма времени. Стихотворения, эссе, пьесы*. В 2-х т. Стихотворения. Минск: Эридан. Т. 1.
- Зинченко, В. Г., Зусман В. Г., Кирнозе, З. И., 2002. *Методы изучения литературы. Системный подход*. Учебное пособие для студентов, аспирантов, преподавателей-филологов. Москва: Флинта; Наука.
- Кибальник, С. 2015. Миф о Джамбуле (по материалам современной казахстанской печати). *Известия Уральского федерального университета*. Сер. 2, Гуманитарные науки. 2 (139), 89-99.
- Михайлова, Г. 2009. Анна Ахматова в поисках «самости». *Литература*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 51(2), 73-89.
- Найман, А. 1989. *Рассказы о Анне Ахматовой*. Москва: Художественная литература.
- Нерис, С. 1953. *Стихотворения и поэмы*. Москва: Гос. изд-во художественной литературы.
- Сабромене, Д. 2004. А. Ахматова в переводах Ю. Вайчюнайте. *Meninis Tekstas. Suvokimas. Analizė. Interpretacija*. Mokslinių str. rinkinys. Vilnius: VPU leidykla. 4, 128-136.
- Серова, М. 2002. «Цветы» в поэтическом мире Анны Ахматовой. *Архетипические структуры художественного сознания*: Сб. статей. 3-й вып. Екатеринбург: Изд-во Уральского унта, 69-78. Режим доступа: <http://ahmatova.niv.ru/ahmatova/kritika/serova-cvety-v-poeticheskomi-re-ahmatovoj.htm> (см. 07 09 2018).
- Ходасевич, В. 1996. *Собрание сочинений в 4 т.* Москва: «Согласие». II.
- Цивьян, Т. 1989. Кассандра, Дидона, Федра. Античные героини – зеркала Ахматовой. *Литературное обозрение*. 5. 29-33. Режим доступа: <http://ahmatova.niv.ru/ahmatova/kritika/civyan-kassandra-didona-fedra-antichnye-geroini.htm> (см. 05 09 2018).
- Шубинский, В. 2011. *Владислав Ходасевич: чающий и говорящий*. С.-Петербург: Вита Нова.

REFERENCES

- Adamovich, G. 2014. *Moi vstrechi s Akhmatovoi*. [My meetings with Akhmatova]. *Ia nachila zhenshchin gorovit'*. [Akhmatova, A. I taught women to speak]. Moscow: AST Publ., 469-470.
- Akhmatova, A. 1952. *Izbrannye stikhotvoreniia*. [Selected poems]. New York: Chekhov Publishing House.
- Akhmatova, A. 1953. Aš žemėj svečiavausi tuo metu. Vertė Jonas Pelėnas. [I came to visit earth that time]. Translated by Jonas Pelėnas. *Literatūros laikai*: Neperiodinis poezijos, prozos ir kritikos žodis. Buenos Aires Publ. 3, 2.
- Akhmatova, A. 1964. *Poezija*. [Poetry]. Translated by: S. Nėris, J. Vaičiūnaitė, T. Venclova. Vilnius: Vaga Publ.
- Akhmatova, A. 1990. *Sochineniia v 2 t*. [Works in 2 vol.]. Moscow: Pravda Publ.
- Akhmatova, A. 1994. *Erškėtis žydi. Eilėraščiai ir poema*. [Eglantine in Bloom. Poems]. Vilnius: Vyturytys Publ.
- Bernotienė, G. 2016. *Apie žodžių sandūros tikslumą*. Juditos Vaičiūnaitės lyrikos vertimai ir vertinimai. [About word accuracy. Juditos Vaičiūnaitės lyric translations and evaluations]. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas Publ.
- Biliukevičiūtė, J. 2014. *Zikaras Juozas. Visuotinė lietuvių enciklopedija*. XXV. [Universal Lithuanian Encyclopedia. XXV]. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų Publ., 600-601.
- Blekaitis, J. 1977a. Radauskas. *Metmenys*. Chicago, Illinois: M. Morkūno Publ. 33, 13-67.
- Blekaitis, J. 1977b. Henriko Radausko jaunos dienos. Pagal brolio Bruno Radausko atsiminimus. [Henrikas Radauskas's young days. According to brother Bruno Radauskas's memories]. *Metmenys*. M. Morkūno press, Chicago, Illinois. 33, 68-84.
- Blekaitis, J. 1978. *Balys Sruoga: Gyvenimo ir kūrybos kelio bendrieji bruožai*. [Balys Sruoga: The common paths of life and creativity]. *Aidai*. 9 November. Available at: http://www.aidai.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=2421:pa&catid=186:197809&Itemid=216. Accessed: 11 August 2018.
- Blekaitis, J. 1985. *Nyka-Niliūnas: „Apie savo pasaulį poezijoje“*. [Nyka-Niliūnas: „About your world in poetry“]. *Metmenys*. Chicago, Illinois: M. Morkūno Publ. 49, 3-37.
- Blekaitis, J. 1994. Henriko Radausko jaunos dienos. Pagal brolio Bruno Radausko atsiminimus. [Henrikas Radauskas's young days. According to brother Bruno Radauskas's memories]. *Radauskas. Apie kūrybą ir save*. Recenzijos ir straipsniai. Henrikas Radauskas atsiminimuose ir kritikoje. [Radauskas. About creativity and self. Reviews and articles. Henrikas Radauskas in memories and criticism]. Vilnius: Baltos lankos Publ., 367-395.
- Brodskii, I. 1992. *Forma vremeni. Stikhotvoreniia, esse, p'esy*. In 2 vol. [The form of time. Poems, essays, plays]. Minsk: Eridan Publ. Vol. 1.
- Brodskij, J. 1999. *Poetas ir proza*. [Poet and prose]. Vilnius: Baltos lankos, 115-125.
- Churginas A., Geda S., 1987. „Jei apdainuojį girias, tebūnie jos konsulo vertos“. Poetų Aleksio Churgino ir Sigito Gedos pokalbis apie Henriką Radauską ir jo kūrybą. [“If rural lays we sing, let those lays be worthy of a consul's-ear“. The conversation between poets Aleksis Churginas and Sigita Geda about Henrikas Radauskas and his work]. *Švyturys*. Vilnius: Tiesa Publ. 21, 22-25.
- Daujotytė V. 1984. *Janina Degutytė: Gyvenimo ir kūrybos apybraiža* [Janina Degutyte. Life and creativity outline]. Vilnius: Vaga Publ.
- Daujotytė, V. 2001. *Parašyta moterų*. [Written by women]. Vilnius: Alma littera Publ.
- Daujotytė, V. 2016. *Poezija – sunki, bet išverčiama. Mes ketvertas*. Sudarė ir vertė R. Skučaitė. [Poetry is hard, but translatable. Four of us. Compiled and translated by R. Skučaitė]. Vilnius: Santara Publ., 14-19.
- Girdzijauskas, J. 1993. *Eilėraščio grožis ir prasmė*. [The beauty and meaning of the poem]. Radauskas, H. *Pasauliu netikiu, o pasaka tikiu*. [Radauskas, H. I do not believe in the world. I believe in a fairy tale]. Kaunas: Šviesa Publ., 5-22.
- Jakštas, J. 2004. *Judita Vaičiūnaitė: „Stengiuosi savo dvasia išlikti laisva“ (interviu)*. [Judita Vaičiūnaitė: „I try to keep my spirit free“ (interview)]. *Literatūra ir menas*. Vilnius: Spauda Publ. 2004-02-06. 2987, 6-7.
- Jurgutienė, A. 2006. *Receptija – komparatyvistikos metodologinė inovacija*. [Reception - methodological innovation of comparative analysis]. *Acta litteraria comparativa*. T. 1: Kultūros intertekstai. Vilnius: VPU Publ., 64-73.
- Khodasevich, V. 1996. *Sobranie sochinenii v 4 t*. [Works in 4 vol.]. Moscow: «Soglasie» Publ. Vol. II.
- Kibal'nik, S. 2015. *Mif o Dzhambule (po materialam sovremennoi kazakhstanskoi pečati)*. [The Myth of Jambul (based on the materials of the modern Kazakh press)]. *Izvestiia Ural'skogo federal'no-*

- go universiteta. Ser. 2. [Ural Federal University. Series. 2]. Gumanitarnye nauki Publ. 2 (139), 89-99.
- Klioštoraitytė, R. 2004. Rašyti eiles galima tik gimtąja kalba. Knygos šventė Bolonijoje. Pašnekesys su poetu T. Venclova. [Write verse only in your native language. Book celebration in Bologna. Conversation with poet T. Venclova]. *Kultūros barai*. Vilnius: Vši "Kultūros barų" Publ. 11, 37.
- Kubilius, V. 1996. *XX amžiaus literatūra: Lietuvos literatūros istorija*. [Literature of the 20th Century: History of Lithuanian Literature]. Vilnius: Alma littera, Lietuvos literatūros ir tautosakos institutas Publ.
- Kubilius, V. 1989. *Salomėjos Nėries Lyrika*. [Salomėja Nėris lyrics]. Vilnius: Vaga Publ.
- Kuzmickas, V. 1974. S. Nėris – A. Achmatovos lyrikos vertėja. Lietuvos poetikos tyrinėjimai. [S. Nėris – A. Akhmatova's lyric translator. Lithuanian poetic explorations]. *Literatūra ir kalba*. Vilnius: Vaga Publ. Vol. 13.
- Lietuviškieji slapyvardžiai, 2004. *Lietuviškos spaudos iki 1990 m. slapyvardžių sąvadas*. [Lithuanian press until 1990 pseudonyms collection]. Vol. 2. Autoriai. Sudarė ir parengė Jonas Mačiulis. [Authors. Compiled and prepared by Jonas Mačiulis]. Vilnius: Petro ofsetas Publ.
- Mikhailova, G. 2009. Anna Akhmatova v poiskakh «samosti» [Anna Akhmatova in search of „self“]. *Literatūra*. Vilnius: Vilniaus universitetas Publ. 51(2), 73-89.
- Mitaitė, D. 2002. *Tomas Venclova: biografijos ir kūrybos ženklai*. [Tomas Venclova: Signs of Biography and Creative Work]. Vilnius: Petro ofsetas Publ.
- Mockūnas, L. 1997. Paskutiniai iš Lietuvos. [The last from Lithuania]. *Lietuvių egzodo literatūra 1945–1990*. [Lithuanian exodus literature 1945–1990]. Vilnius: Vaga Publ., 690-700.
- Naiman, A. 1989. *Rasskazy o Anne Akhmatovoi*. [Stories about Anna Akhmatova]. Moscow: Khudozhestvennaia literatura Publ.
- Nėris, S. 1953. *Stikhotvorenia i poemy*. [Poems]. Moscow: Khudozhestvennaia literatura Publ.
- Nėris, S. 1984. *Raštai*. [Works]. Vilnius: Vaga Publ. Vol. 2. Poezija 1940–1945. Vertimai. [Poetry 1940–1945. Translations].
- Nyka-Niliūnas, A. 1978. Žodis pomirtinei Henriko Radausko knygai. [The word for the postmortal book of Henrikas Radauskas]. *Radauskas, H. Eilėraščiai (1965–1970): pomirtinė poezijos knyga* (parengė Jurgis Blekaitis). [Radauskas, H. Poems (1965–1970): The postmortal poetry book (written by Jurgis Blekaitis)]. Chicago (Ill.): Saulius Publ., 7-23.
- Nyka-Niliūnas, A. 1989. *Būties erozija. Eilėraščiai 1937–1984*. [The erosion of existence. Poems 1937–1984]. Vilnius: Vaga Publ.
- Nyka-Niliūnas, A. 1996. *Eilėraščiai. 1937–1996*. [Poems. 1937–1996]. Vilnius: Baltos lankos Publ.
- Nyka-Niliūnas, A. 2002. *Dienoraščio fragmentai 1938–1975*. [Diary fragments 1938–1975]. Vilnius: Baltos lankos Publ.
- Nyka-Niliūnas, A. 2003. *Dienoraščio fragmentai 1976–2000*. [Diary fragments 1976–2000]. Vilnius: Baltos lankos Publ.
- Nyka-Niliūnas, A. 2009. *Dienoraščio fragmentai 2001–2009 ir Papildymai 1940–2000*. [Diary fragments 2001–2009 and Additions 1940–2000]. Vilnius: Baltos lankos Publ.
- Radauskas, H. 1940a. Dailiosios literatūros vertimo menas Tarybų Sąjungoje ir LTSR-oje. [The art of translating fictional literature in the Soviet Union and the LSSR]. *Raštai*. [Works]. Kaunas: Lietuvos TSR Valstybinė Publ. 1, 111-115.
- Radauskas, H. 1940b. [The art of translating fictional literature in the Soviet Union and the LSSR-oje]. *Raštai*. [Works]. Kaunas: Lietuvos TSR Valstybinė Publ. 2, 254-258.
- Radauskas, H. 1999. *Eilėraščiai*. [Poems]. Vilnius: Baltos lankos Publ.
- Radauskas, H. 2009. *Henriko Radausko laišškai Ivarui Ivaskui*. [Henrikas Radauskas's letters to Ivar Ivaskas]. Sudarė S. Gaižiūnas; iš vokiečių k. vertė R. Gamziukaitė-Mažiulienė. [Compiled by S. Gaižiūnas; translated by R. Gamziukaitė-Mažiulienė]. Vilnius: Pasviręs pasaulis Publ.
- Sabromene, D. 2004. A. Akhmatova v perevodah Ju. Vajchjunajte. *Meninis Tekstas. Suvokimas. Analizė. Interpretacija. Mokslinių str. rinkinys*. [Artistic Text. Reception. Analysis. Interpretation. Scientific article collection]. Vilnius: VPU Publ. 4, 128-136.
- Satkauskytė, D. 2001a. Radauskas. *Lietuvių literatūros enciklopedija*. [Encyclopedia of Lithuanian literature]. Vilnius: Lietuvos literatūros ir tautosakos institutas Publ., 406-407.
- Satkauskytė, D. 2001b. Venclova. *Lietuvių literatūros enciklopedija*. [Encyclopedia of Lithuanian literature]. Vilnius: Lietuvos literatūros ir tautosakos institutas Publ., 536-537.
- Serova, M. 2002. «Tsvety» v poeticheskom mire Anny Akhmatovoi. *Arkhetipicheskie struktury khudozhestvennogo soznaniia*: Sbornik statei. 3 vyp.

- [„Flowers“ in the poetic world of Anna Akhmatova. Archetypal structures of artistic consciousness: Collection of articles. The third issue]. Ekaterinburg: Publishing house of the Ural University. 69-78. Available at: <http://ahmatova.niv.ru/ahmatova/kritika/serova-cvety-v-poeticheskomi-mire-ahmatovoj.htm> Accessed: 7 September 2018.
- Shubinskii, V. 2011. *Vladislav Khodasevich: chaiushchii i govoriashchii*. [Vladislav Khodasevich: Hoping and Speaking]. St. Petersburg: Vita Nova Publ.
- Sruoga, B. 1998. *Raštai*. [Works]. Vilnius: Alma Littera Publ. Vol. 5. First book. Vertimai. [Translations].
- Striogaitė, D. 2001. Ona Lukauskaitė-Poškienė. *Lietuvių literatūros enciklopedija*. [Encyclopedia of Lithuanian Literature]. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas Publ., 299.
- Šilbajoris, R. 1985. Filosofinių dimensijų poezija. [Poetry of philosophical dimensions].
- Aidai* 1985. 5 September-October. Available at: http://www.aidai.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=7921&Itemid=503. Accessed: 10 August 2018.
- Šilbajoris, R. 1993. Lietuvių egzodo literatūra visos lietuvių literatūros raidoj. [Lithuanian exodus literature in the development of all Lithuanian literature]. *Draugas. Mokslas, menas, literatūra*. Chicago, Illinois: Lietuvių katalikų spaudos draugija Publ. 220 (39), 1-2.
- Šilbajoris, 1994. R. Radauskas – modernistas. [Radauskas – modernist]. *Radauskas. Apie kūrybą ir save. Recenzijos ir straipsniai. Henrikas Radauskas atsiminimuose ir kritikoje*. [Radauskas. About creativity and the self. Reviews and articles. Henrikas Radauskas in memories and criticism]. Vilnius: Baltos lankos Publ., 462-479.
- Tsiv'ian, T. 1989. Kassandra, Didona, Fedra. Antichnye geroini – zerkala Akhmatovoi. [Cassandra, Dido, Phaedra. Antique heroines – the mirrors of Akhmatova]. *Literaturnoe obozrenie*. 5, 29-33. Available at: <http://ahmatova.niv.ru/ahmatova/kritika/civyan-kassandra-didona-fedra-antichnye-geroini.htm>. Accessed: 5 September 2018.
- Tūtlytė, R. 2010. Alfonsas Nyka-Niliūnas: laikas ir trukmė. [Alfonsas Nyka-Niliūnas: time and duration]. *Alfonsas Nyka-Niliūnas: poetas ir jo pasaulis. Kūrybos tyrinėjimai ir archyvinė medžiaga*. [Alfonsas Nyka-Niliūnas: The poet and his world. Creative writing and archival material]. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas Publ., 79-99.
- Vaičiūnaitė, J. 1989. A. Achmatova. Iš ankstyvosios lyrikos. Įžanga. [A. Akhmatova. From the early lyrics. Introduction]. *Pergalė*. Vilnius: Periodika Publ. 6, 125.
- Venclova, T. 1991a. *Pašnekesys žiemą*. [Conversation in the winter]. Vilnius: Vaga Publ.
- Venclova, T. 1991b. *Vilties formos: Eseiistika ir publicistika*. [Forms of Hope: Essays]. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos Publ.
- Venclova, T. 1998. *Reginys iš alėjos*. [View from the alley]. Vilnius: Baltos lankos Publ.
- Venclova, T. 2005. *Sankirta. Eilėraščiai*. [Intersections. Poems]. Lietuvos rašytojų sąjungos Publ.
- Venclova, T. 2006. Anna Akhmatova. *Kitaip. Poezijos vertimų rinktinė*. [Otherwise. Collection of poetry in translation]. Lietuvos rašytojų sąjungos Publ., 263.
- Venclova, T. 2013a. Eilėraščiai. [Poems]. *Metai*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos Publ. 12, 10-14.
- Venclova, T. 2013b. Atsiminimai apie Anną Achmatovą. [Remembering Anna Akhmatova]. *Tomas Venclova. Pertrūkis tikrovėje. Straipsniai apie literatūrą ir kultūrą*. [A break in reality. Articles about Literature and Culture]. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas Publ., 507-518.
- Vienožinskis, J. 1931. Dailininkų J. Mackevičiaus ir J. Zikaro meno darbų paroda. [Art exhibition of painters J. Mackevičius and J. Zikaras]. *Naujoji Romuva*. Kaunas: J. Keliuotis Publ. 10, 227-229.
- Zinchenko, V., Zusman, V., Kirnoze, Z. 2002. *Metody izucheniia literatury. Sistemnyi podkhod*. Uch. posobie dlia studentov, aspirantov, prepodavatelei-filologov. [Methods of studying literature. Systemic approach. Textbook for students, graduate students, teachers, philologists]. Moscow: Flinta; Nauka Publ.

THE RECEPTION OF ANNA AKHMATOVA'S CREATIVITY IN THE LITERATURE OF THE LITHUANIAN EXODUS (HENRIKAS RADAUSKAS, ALFONSAS NYKA-NILIŪNAS, TOMAS VENCLOVA)

Aliona Sofija Ivinskaja

S u m m a r y

This article discusses the memoirs, diaries, translations, dedications, poetry and critical works of three Lithuanian exodus poets: Henrikas Radauskas, Alfonsas Nyka-Niliūnas and Tomas Venclova. These Lithuanian poets of the exodus are hardly possible to associate with any kinds of literature movements. Therefore, the reception of Akhmatova's creative work will be reviewed separately in the context of the creative heritage of the selected authors. Under the new concept of reception, the perception process

is not a constant fact – it is a changing, dynamic phenomenon. The theory of reception considers the most important aspect – the accepting side – therefore, it is important to analyze the horizons of the expectations of these Lithuanian poets, their aesthetic perception of art and the way they evaluate poetry. This article takes into account the “horizon of expectation” of the Lithuanian poets, their aesthetic attitudes, perception of art in general and poetry in particular, as well as some features of their poetic creativity.

РЕЦЕПЦИЯ ТВОРЧЕСТВА АННЫ АХМАТОВОЙ В ЛИТЕРАТУРЕ ЛИТОВСКОГО ЗАРУБЕЖЬЯ (ГЕНРИКАС РАДАУСКАС, АЛЬФОНСАС НИКА-НИЛЮНАС, ТОМАС ВЕНЦЛОВА)

Алена София Ивинская

Р е з ю м е

В статье рассмотрены воспоминания, дневники, переводы, дедикации, поэтические тексты трех поэтов литовского зарубежья – Генриха Радаускаса, Альфонсаса Ника-Нилюнаса и Томаса Венцловы. Этим представителей литературы вряд ли можно отнести к какому-либо одному литературному течению, поэтому их рецепция творчества Ахматовой рассматривается в контексте творчества каждого из названных поэтов в отдельности.

В свете современной теории рецепции процесс восприятия не является фактом, данным раз и навсегда, это динамический процесс, в котором центральное место занимает принимающая сторона. В статье учитывается «горизонт ожидания» литовских поэтов, их эстетические установки, восприятие искусства вообще и поэзии в частности, а также некоторые особенности их поэтического творчества.

Получено: 2018, сентябрь

Принято: 2018, октябрь

Адрес автора:

Vilniaus universitetas
Baltijos kalbų ir kultūrų institutas
Universiteto g. 5
LT-01513 Vilnius Lietuva
E-mail: alionaivi@yahoo.com